

Cultuurhistorisch onderzoek landgoed Gorp & Rovert

Cultuurhistorisch onderzoek Landgoed Gorp & Rovert

Inventarisatie en waardering van de cultuurhistorisch belangrijke elementen en structuren op landgoed Gorp & Rovert en cultuurhistorische effectanalyse van de voorgenomen bouw van enkele woningen en de realisatie van een klim- en educatiebos op het landgoed. Het project is uitgevoerd door Bureau Lantschap in samenwerking met Marcelis Wolak Landschapsarchitectuur en Bureau voor Bouwhistorie en Architectuurgeschiedenis (BBA).

Lantschapsstudies 128

lantschap

adviesbureau voor landschap en
cultuurhistorie

Herenstraat 19
4175 CC Haaften
tel 0418-594141
fax 0418-594143
www.lantschap.nl

Het onderzoek is uitgevoerd door:

Drs. Adriaan Haartsen (Lantschap)
Ir. Monique Wolak (Marcelis Wolak)
Drs. Ben Olde Meierink (BBA)

oktober 2012

Opdrachtgever: dhr. A.R. van Puijenbroek,
Landgoed Gorp & Rovert

Goirle, Hilvarenbeek en omgeving op de kaart van Hendrik Verhees uit 1794. Bron: BHIC, 's-Hertogenbosch.

Inhoud

Samenvatting	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 4
1. Inleiding	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 7
2. Het natuurlijke landschap	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 9
3. Bewoning en ontginning	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 13
3.1 De prehistorie	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 13
3.2 Akkers, beemden en heide	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 14
4. Landgoed Gorp & Roover	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 15
5. Cultuurhistorische en landschappelijke analyse	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 20
6. Waardering	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 25
6.1 Het landgoed als geheel	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 25
6.2 Ensembles	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 26
6.3 Gebouwen en landschapselementen	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 27
7. Cultuurhistorisch beleid	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 37
7.1 Provinciaal beleid	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 37
7.2 Gemeente Hilvarenbeek	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 39
8. Effecten van voorgenomen maatregelen	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 40
8.1 Het landgoed als geheel	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 40
8.2 De bouw van de beide dubbele woningen	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 43
8.2.1 De verbouwing van de Rooverse schuur	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 43
8.2.2 Nieuwbouw van de boerderij Biehal	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 45
9. Conclusies en aanbevelingen	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 48
Literatuur en andere bronnen	-	-	-	-	-	-	-	-	pagina 51

Samenvatting

Landgoed Gorp & Rovert ligt in het grensgebied tussen Goirle, Hilvarenbeek en het Belgische Poppel. Het beslaat een oppervlakte van ongeveer 1200 ha.

Het landgoed is een licht golvend dekzandgebied, doorsneden door de meanders en het drassige beekdal van de Rovertsche Leij. Wat de wordingsgeschiedenis betreft zijn verschillende tijdlagen aan te wijzen. In de eerste plaats het natuurlijke landschap, dat door verschillen in reliëf, waterhuishouding en bodemvruchtbaarheid de basis vormde voor de latere landschappelijke ontwikkelingen. In de tweede plaats is het middeleeuwse agrarische landschap van belang. In deze periode zijn de buurtschappen Gorp en Rovert ontstaan met hun akkercomplexen aan de rand van het beekdal, de graslanden (beemden) langs de beek en de uitgestrekte heidevelden op de hogere gronden. De vorming van het landgoed voegde nieuwe elementen aan dit landschap toe: de Warande, het kasteel, lanen en bossen.

Het 'kasteeltje op Gorp'.

Het landgoed bestaat uit uitgestrekte oude loofbossen, naaldbossen en gemengde bossen, waarbinnen grote en kleine enclaves grasland en akkers liggen. Aan het middeleeuwse landschap herinneren de sterk meanderende Rovertsche Leij, de heidevelden van de Rovertsche en Papschotsche Heide en diverse vennen. In het oostelijke deel laat het reliëf zien dat hier vastgelegde stuifzanden aanwezig zijn. Het gebied is doorsneden door lanen en zandpaden en voorzien van diverse gebouwen.

De buurtschappen Gorp en Rovert¹ zijn waarschijnlijk ontstaan omstreeks 1200. Ze maakten deel uit van een krans van leengoederen langs de Rovertsche Leij. Aanvankelijk lagen beide buurtschappen geïsoleerd van elkaar en van de omliggende dorpen als kleine cultuureilanden te midden van uitgestrekte heidevelden. De vorming van landgoed Gorp begon waarschijnlijk in de achttiende eeuw. In

¹ De naam Rovert (als buurtschap) wordt soms met één o en soms met een dubbele o geschreven. In dit rapport is gekozen voor Rovert.

1758 werd de Warande aangelegd, een sterrenbos met een centraal gelegen vijver. Boerderij De Leenhof werd uitgebreid met een koepel die als herenkamer dienst deed. In het midden van de negentiende eeuw kwam het landgoed in bezit van de familie De Zerezo de Tejada. Eugène F.J. de Zerezo liet in 1868 het jachthuis met de karakteristieke arkeltoertjes bouwen, dat nu bekend staat als 'het kasteeltje'. Ten zuiden hiervan verrees het Jagershuis. In 1894 is het bezit van de familie de Zerezo verkocht aan de heren Van Beusekom en Huijsmans, die ook al gronden in Rovert bezat. Na hun overlijden kwam het landgoed in handen van textielabrikant Van Puijenbroek. Grote delen van de Breeheesse Heidewerden werden beplant met naald- en loofbos binnen een rationeel patroon van parallellen en dwarsen. Het Haneven en de Biesbosch in het noorden zijn speciaal ingericht voor de jacht.

Op het landgoed bevinden zich enkele boerderijen (Kleine Hoef, Grote Hoef en De Leenhof) uit de periode 1500-1900, een boswachtershuis uit 1890 en een jachthuis uit 1929 met zeer hoge bakstenen brandtoren uit 1949. Opvallend is de in 1942 opgetrokken modelboerderij, de Mansholt-boerderij met enorme tweebeukige loopstal en forse cilindervormige voedersilo's.

Een heel bijzonder samenhangend gebied is het noord-zuid lopende beekdal van de Rovertse Leij. Hier worden loof- en naaldbossen afgewisseld met heideveldjes en kleine beemdgronden. Opvallend zijn ook de diverse stroomdalvennen en het microreliëf in het beekdal. Buiten het landgoed ligt de Nieuwe Hoef, een boerderij uit de periode 1600-1700 die mogelijk vroeger als spicarium of tiendschuur diende. In het noorden van landgoed Gorp & Rovert bevindt zich het vervallen pomphuis met de beluchtingsgoot waardoor water van het landgoed naar de textielabriek stroomde. Uit de Tweede Wereldoorlog stammen twee bakstenen schuilkelders uit 1942 en de fusilladeplaats ten westen van de Rovertsche Leij. Langs de Belgisch/Nederlandse grens bevinden zich diverse gietijzeren en hardstenen grenspalen uit 1843.

Voor het landgoed is een ontwikkelingsplan opgesteld. Veel van de voorgenomen maatregelen zullen tot gevolg hebben dat de landschappelijke en natuurlijke diversiteit worden vergroot en dat het vroegere bodemgebruik beter herkenbaar wordt. Verbouwing van de Rovertse schuur en herbouw van een verdwenen boerderij in Gorp betekent een gedeeltelijke reconstructie van het historische bebouwingspatroon. De voorgenomen maatregelen kunnen de cultuurhistorische betekenis van het landgoed versterken, het historisch gegroeide landschap beter leesbaar maken en de belevingswaarde vergroten.

Chronologie

Jaar/periode	Gebeurtenis	Elementen in het huidige landschap
pleistoceen	Afzetting van dekzand Insnijding van de Rovertse Leij	Golvend dekzandlandschap Beekdal van de Rovertse Leij
holoceen	Afzetting van beekleem Bodemontwikkeling Veenvorming	Het ontstaan van de bodemkundige variatie Vennen in gesloten depressies
bronstijd	Bewoning en overbegrazing	Grafheuvels en urnenvelden Stuifzanden
middeleeuwen	Bewoning en ontginning	Ontstaan van het dorp Goirle en de buurtschappen Breehees, Gorp en Rovert Akkercomplexen bij de boerderijen, grasland in het beekdal en grote heidevelden op de hogere gronden
middeleeuwen	turfwinning	Turfwinning in de Moerkens tussen Gorp en Rovert Turfwinning in de vennen ten noorden van Gorp Aanleg turfvaart?
1500-1900	landbouw	Boerderijen en boerderijplaatsen: <ul style="list-style-type: none"> • Leenhof

		<ul style="list-style-type: none"> • Kleine Hoef • Grote Hoef • Drie verdwenen boerderijen in Gorp • Drie boerderijen in Rovert • Paradijsken
1755-1799	Cornelis Bles en Marthe Catherine Peneux leggen de basis van landgoed Gorp	Aanleg van de Warande Aanleg van de weg van Gorp over Breehees naar Goirle Bebossing van heidevelden en gemeentegrond Aanleg van de koepel van de Leenhoeve
1819	Aankoop van de Gorpse bezittingen door de Antwerpse ridder P.J.J. de Bosschaert	Aanleg Loose Straat?
1836	Dochter Isabella en haar man Jean Oxy de Wichem erven het goed	
1855	Aanleg Poppelse Weg	Grenskantoor van Rovert wordt gesloten Herberg De Rook krijgt minder klanten en sluit
1868	Eugène Zerezo de Tejada wordt eigenaar van landgoed Gorp	Bouw van Het Kasteel Aankoop boerderijen in Gorp en Rovert Aankoop gemeentegrond van Hilvarenbeek en Goirle
1894	Zoon Gustave verkoopt het landgoed aan Emile Huijsmans en Willem Jan Hubert van Beusekom	Aanleg jachthuis aan de Rovertse Baan door Huijsmans Bouw herenkamer De Rook?
1920	Na de dood van Huijsmans kocht Eduard van Puijenbroek de bezittingen in Rovert; de landerijen in Gorp kwamen in handen van Van Beusekom	
1927	Aankoop van delen van de Breeheesche Heide	
1929	Waterwinning	Aanleg van pomphuis en stroomgoot naar de fabriek in Goirle
Vanaf 1939	Na het overlijden van Van Beusekom verwierf Eduard van Puijenbroek landgoed Gorp	Ontginning van heidevelden Aanleg van verharde wegen Modelboerderij met dienstwoningen Inrichting Haneven en Biesbosch voor de jacht Bebossing Planten van rododendrons
1940-1944	Tweede Wereldoorlog	Schuilkelders Executieplaats
1939-1955		Percelering De Vlugstal en de Fortwei; bouw veldschuur Ontginning De Bunt Ontginning Horstakkers en De Noordpaal Ontginningen aan de westkant van de Rovertsche Leij Bebossing van de Breeheesche Heide Aanleg Molendijk
1949		Bouw brandtoren

1. Inleiding

In opdracht van de heer G. van Puijenbroek zijn de landschappelijke en cultuurhistorische waarden van Landgoed Gorp & Roover geïnventariseerd en gewaardeerd. In dit rapport zijn de kwaliteiten van landschap en cultuurhistorie geschetst, tevens is ingegaan op de effecten die voorgenomen maatregelen zullen hebben op de cultuurhistorische betekenis van het landgoed. Tevens is het onderzoek bedoeld als basis voor het nog op te stellen bestemmingsplan van het landgoed. Het onderhavige onderzoek is vooral toegespitst op de omgeving van de buurtschappen Gorp en Rovert, omdat daar de belangrijkste ontwikkelingen gepland zijn.

Landgoed Gorp & Roover, één van de vijf Kempische Landgoederen, wil investeren in de duurzame instandhouding van zijn natuurlijk en cultuurhistorisch erfgoed, gebaseerd op economische dragers. In 2011 en 2012 heeft de eigenaar van het landgoed met inbreng van diverse betrokken partijen gewerkt aan het Ontwikkelingsplan Landgoed Gorp & Roover, waarmee het landgoed als cultuurhistorisch complex zijn identiteit en waarde voor natuur, landschap, cultuurhistorie en recreatie kan behouden. De bouw van twee langgevelboerderijen met in totaal vier wooneenheden maakt deel uit van het ontwikkelingsplan.

Landgoed Gorp & Roover is door de provincie Noord-Brabant op basis van artikel 7.8 uit de Verordening Ruimte aangewezen als 'complex van cultuurhistorisch belang'. Het provinciaal belang is gelegen in het behoud en de versterking van de aanwezige karakteristieke kwaliteiten. Artikel 7.8 biedt ruimere planologische mogelijkheden, mits wordt aangetoond dat de beoogde ontwikkelingen noodzakelijk zijn voor de instandhouding van het complex. In de verordening staat het als volgt:

'Een bestemmingsplan kan voorzien in andere dan op grond van het geldende bestemmingsplan toegestane bouwactiviteiten en planologische gebruiksactiviteiten, waaronder wonen, mits de toelichting een verantwoording bevat waaruit blijkt dat de beoogde ruimtelijke ontwikkeling een bijdrage levert aan het behoud of het herstel van het cultuurhistorische karakter van het complex'.

Dat betekent dat van alle ontwikkelingen die in het bestemmingsplan worden opgenomen toegelicht moet worden of ze bijdragen aan het cultuurhistorische karakter van het landgoed, dan wel dat ze hiermee strijdig zijn.

Cultuurhistorische elementen en structuren zijn belangrijke aspecten van stad en landschap. Ze dragen bij aan de herkenbaarheid, ze vormen oriëntatiepunten en ze dragen ertoe bij dat bewoners en bezoekers zich met een stad of een streek kunnen identificeren. In de afgelopen decennia is de maatschappelijke belangstelling voor cultuurhistorie en landschap en, in het verlengde daarvan, voor de identiteit en het eigen karakter van de dagelijkse leefomgeving sterk gegroeid. Deze belangstelling heeft er onder meer toe geleid dat de cultuurhistorie in ruimtelijke plannen moet worden meegenomen en in bestemmingsplannen moet worden aangegeven hoe met de cultuurhistorische waarden wordt omgegaan.

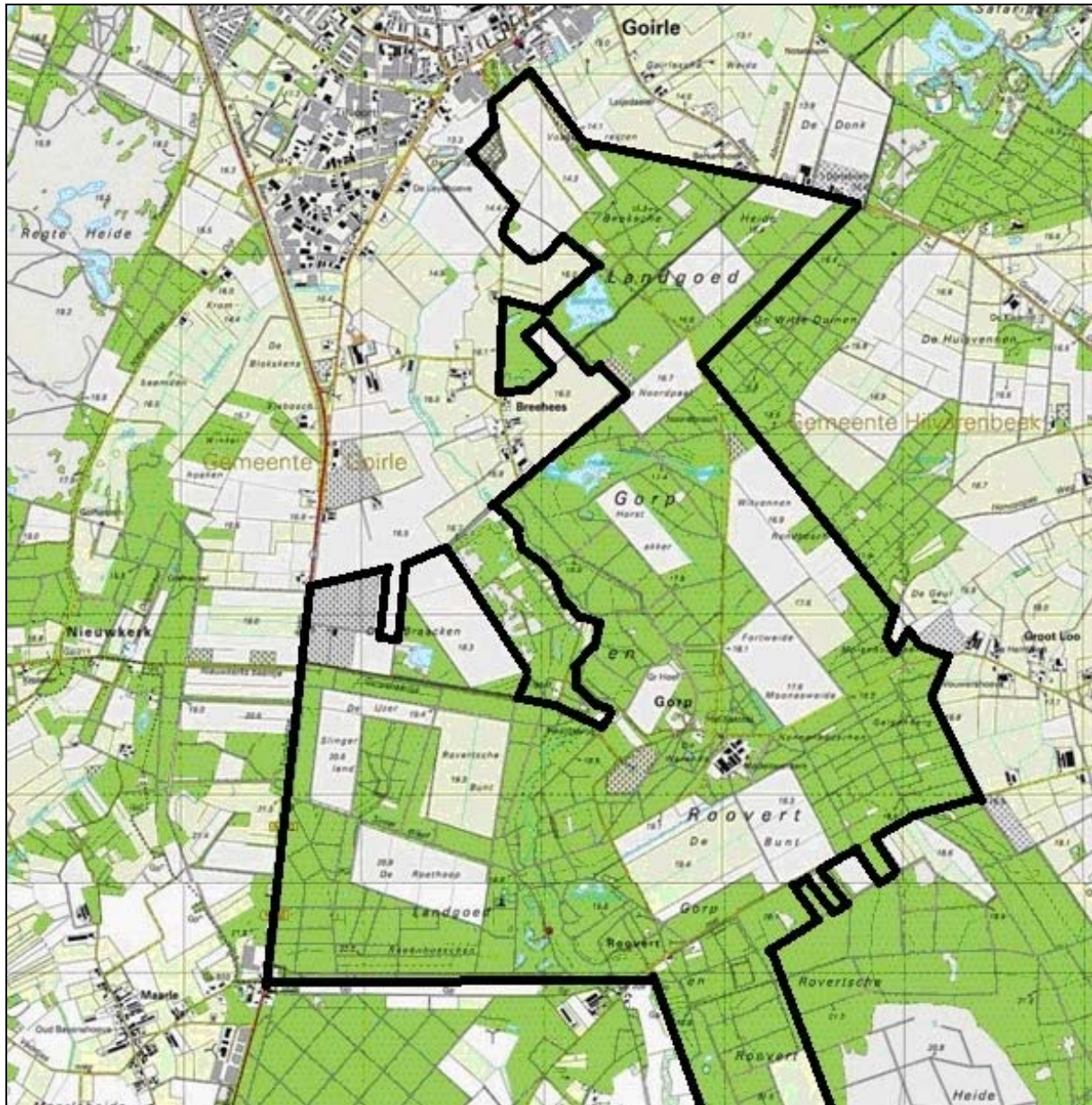

De brug over de Rovertsche Leij in de weg van Rovert naar Poppel.

Cultuurhistorische waarden werden vroeger vooral gezien als een planologische sta-in-de-weg. Sinds het verschijnen van de nota Belvedere (1999) is echter het besef gegroeid dat het erfgoed boeiende mogelijkheden biedt voor het landschap van de toekomst. Het kan een bron van inspiratie vormen voor ruimtelijke ontwikkelingen. Gebruik maken van cultuurhistorische waarden betekent dat er kansen ontstaan voor nieuwe vormgeving en nieuwe kwaliteit van het landelijke gebied, waarbij essentiële cultuurhistorische waarden behouden blijven of verder worden ontwikkeld. Het voordeel hiervan is dat het landgoed – ook als er een functieverandering plaatsvindt – een historische diepgang en een eigen identiteit behoudt en zich daardoor onderscheidt. Ontwerpers zijn heel belangrijk voor de wijze waarop met cultuurhistorische waarden wordt omgegaan. Een goed ontwerp vereist echter beschikbaarheid van de benodigde achtergrondinformatie en een visie op hoe met de aanwezige cultuurhistorische kwaliteiten rekening gehouden moet worden.

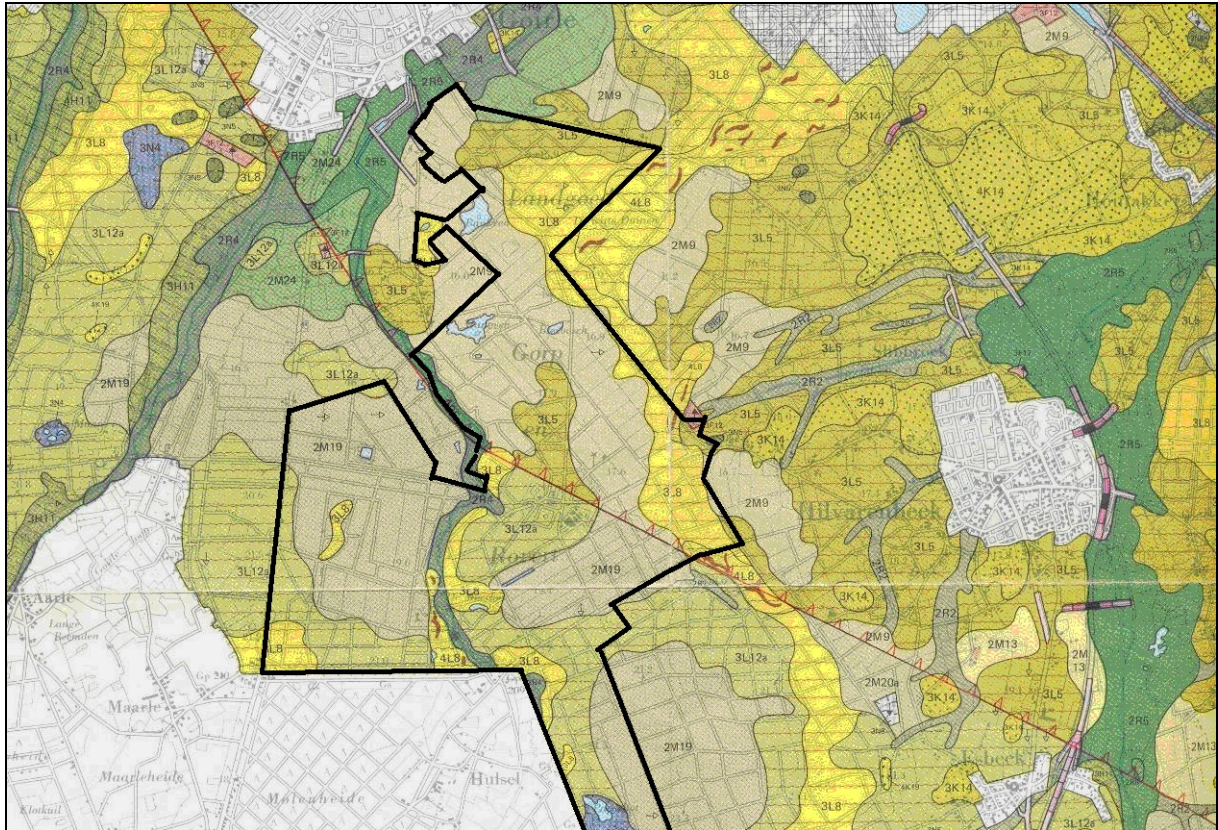
2. Het natuurlijke landschap

Landgoed Gorp & Roover bestaat uit een zwak golvend dekzandlandschap dat doorsneden wordt door het beekdal van de Roversche Leij. Het landschap van het plangebied maakt deel uit van een veel groter gebied, bestaande uit dekzandafzettingen die doorsneden worden door zuid-noord lopende beekdalen, zoals van de Poppelsche Leij, de Roversche Leij en de Reusel.

Een deel van Landgoed Gorp & Roover op de meest recente topografische kaart (2006). Begrenzing bij benadering.

Voor het huidige landschap zijn vooral de afzettingen uit het pleistoceen (de periode van de ijstijden) en het holoceen (de huidige geologische periode) van belang; deze zijn echter mede bepaald door de aanwezigheid van de Feldbiss, één van de grootste breuken in de ondergrond van Nederland. De breuken en de bewegingen langs breukvlakken worden tectoniek genoemd.

Op de geomorfologische kaart 1 : 50.000 (Stichting voor Bodemkartering & Rijksgeologische Dienst, 1981) is het beloop van de Feldbissbreuk goed te zien. Begrenzing van het landgoed bij benadering.

Tectoniek

De Feldbissbreuk loopt van zuidoost naar noordwest door het landgoed. Het beekdal van de Roversche Leij volgt tussen Gorp en Breehees het tracé van de breuk. In de geologische geschiedenis van de ruime omgeving heeft deze breuk een belangrijke rol gespeeld. De Feldbiss is een breukzone in de aardkorst waarlangs al miljoenen jaren verschuivingen plaatsvinden. Vanaf het Carboon, de periode waarin de steenkoollagen zijn ontstaan, hebben deze verschuivingen zich voorgedaan. Het gebied ten oosten van de breuk, de Centrale Slenk, is gedaald ten opzichte van het gebied ten westen ervan. Ten westen van de breuk liggen de steenkoollagen op ongeveer 1000 meter diepte, terwijl ze in de Centrale Slenk 1500 - 2500 meter dieper liggen!

De bewegingen langs het breukvlak zijn niet altijd even heftig geweest, maar in de meest recente geologische perioden daalt de Centrale Slenk gemiddeld 0,3 mm per jaar. Toch is de breuk maar nauwelijks te zien in het terrein. Dit komt omdat de hoogteverschillen voortdurend zijn weggewerkt door afzettingen door rivieren, door de wind en recent door de mens. Lange tijd heeft een voorloper van de Rijn in het pleistoceen door de Centrale Slenk gestroomd en daar een dik pakket zand afgezet. Ook ten westen van de slenk zijn deze afzettingen aanwezig. Op veel plaatsen op het landgoed liggen ze op minder dan een meter diepte. Door de werking van breuken stroomopwaarts, in Duitsland, kreeg de Rijn een veel oostelijker gelegen bedding. Daarna stroomde de Maas een tijdlang door het gebied, tot ook deze rivier door bewegingen van de ondergrond naar het oosten verschoof. De laatste 400.000 jaar hebben de grote rivieren geen invloed meer op het gebied gehad.

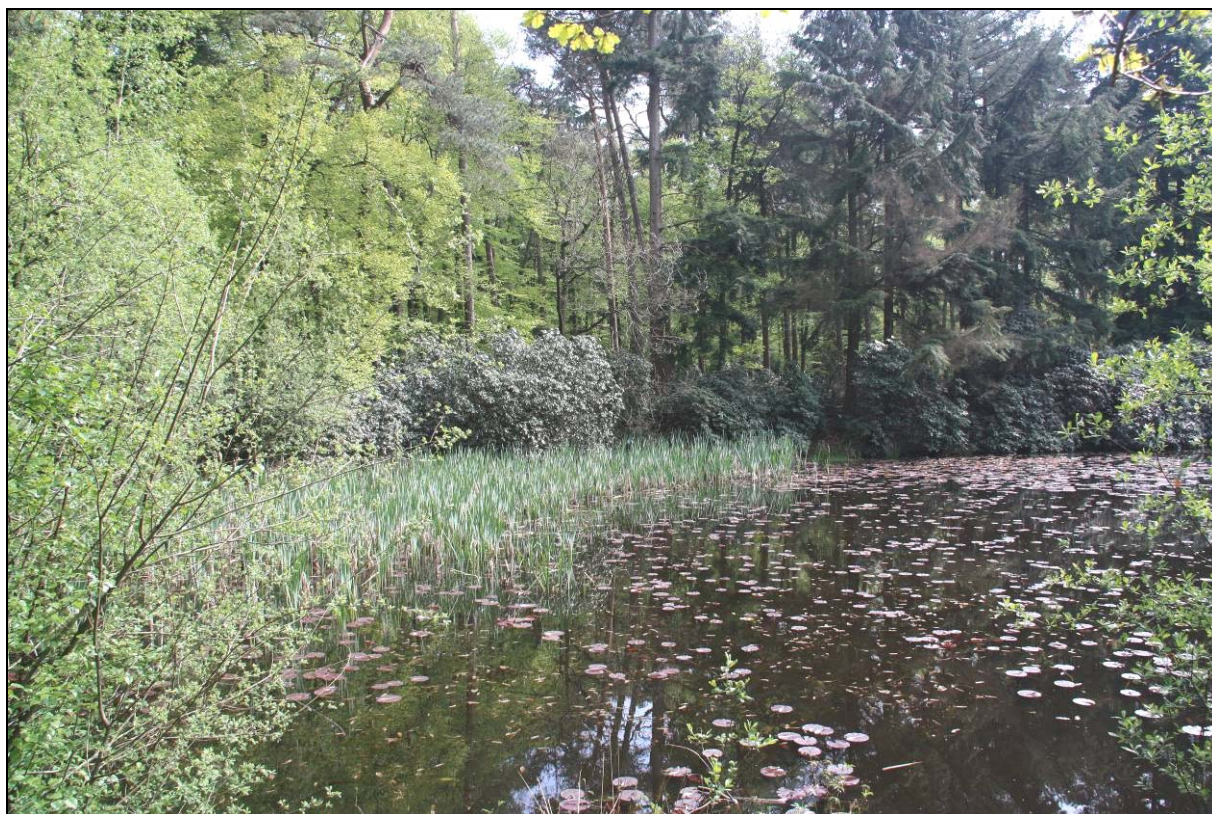
De ijstijden

Tijdens de laatste drie ijstijden werd het noorden van ons land twee keer met landijs bedekt. In het zuiden was geen sprake van een landijsbedekking, hier was het landschap te vergelijken met een poolwoestijn, of in nattere perioden, met een toendra. Door de wind werden zand- en lemlagen

afgezet. Vooral in de drogere fasen van de laatste ijstijd is een 1 à 2 meter dikke laag zand afgezet (dekzand) die de oudere bodemlagen bedekt. Over de bevroren ondergrond stroomden kleine smeltwaterbeekjes in een onregelmatig, vlechtend patroon en zetten lokaal zand en leem af.

Stuifzand en veen

Ongeveer tienduizend jaar geleden kwam de laatste ijstijd ten einde en verbeterde het klimaat. Er ontstond een gesloten vegetatie, de waterlopen veranderden van verwilderde geulen in meanderende beken die zich in het dekzandlandschap insneden. Hier en daar ontstonden vennen in laagten in het dekzand, zoals het Bankven en het Haneven. In sommige van deze vennen is een veenlaag tot ontwikkeling gekomen, bijvoorbeeld in De Moerkes.

Een van de vennen bij de brandtoren.

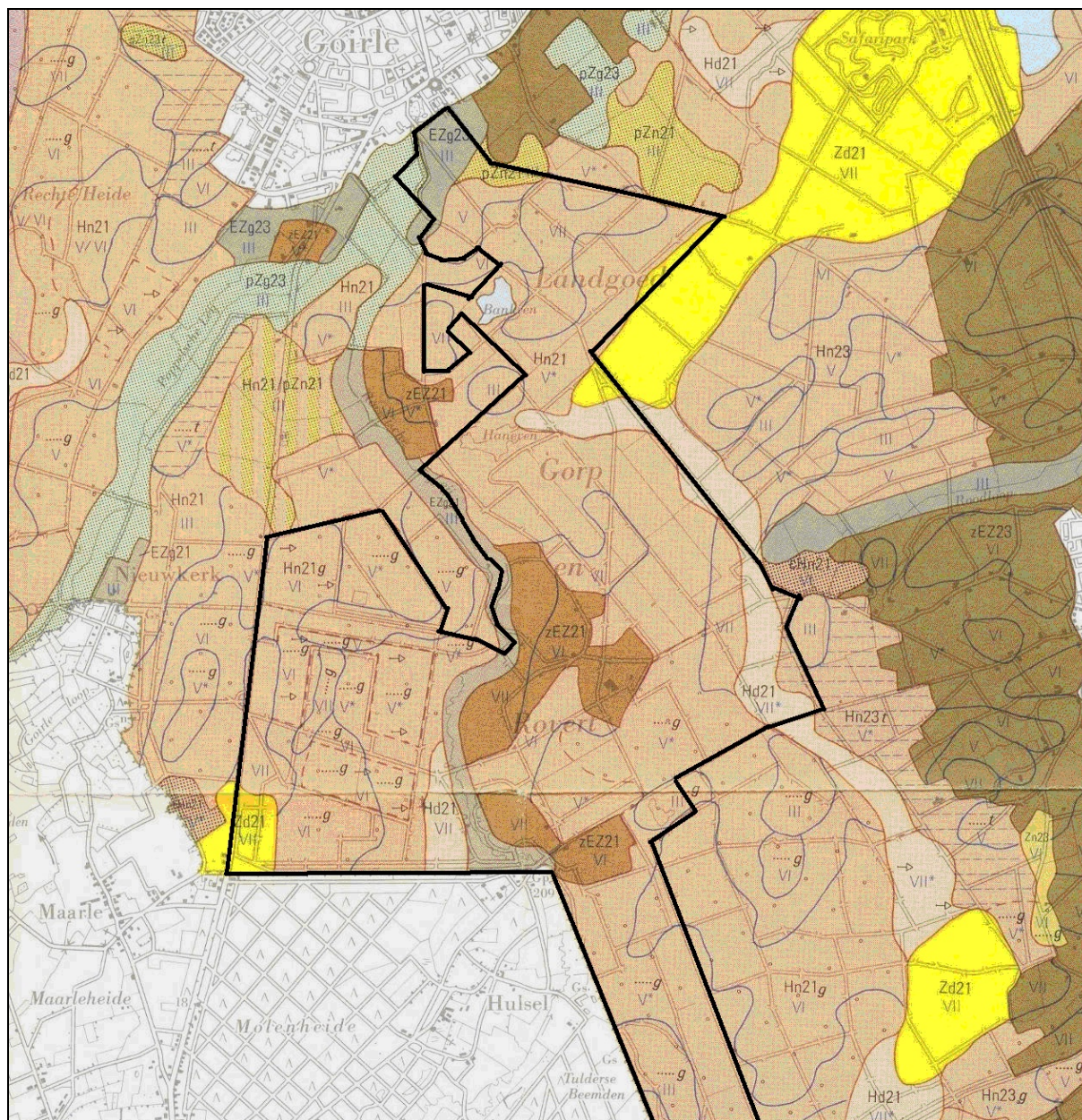
Het verschil in waterhuishouding veroorzaakte een tweedeling in de natuurlijke ontwikkeling. De hogere delen waren begroeid met eiken-berkenbos, in de lagere delen kon men elzenbroek en – in het beekdal - elzen-essenbos aantreffen.

Door ontbossing en te intensieve beweiding, soms ook door het steken van heideplaggen, zijn zandverstuivingen ontstaan die hebben geleid tot stuifzandruggen. Een groot stuifzandcomplex ligt tussen Goirle en Hilvarenbeek; een kleiner gebied ligt bij de grensovergang van de Poppelsche Weg.

De bodem

De hoogteligging, de afzettingen in de ondergrond en de hydrologische omstandigheden (nat-droog, de aanwezigheid van kwelstromen) hebben geleid tot verschillen in de bodemgesteldheid op het landgoed. Het grootste deel van het landgoed bestaat uit podzolgronden, gevormd onder de vroegere heidebegroeiing. In het dal van de Rovertsche Leij liggen zandige en leemhoudende beekerdgronden. De oude akkers van de buurtschappen Breehees, Gorp en Rovert zijn te herkennen aan de

enkeerdgronden, die door de eeuwenlange bemesting een dikke humeuze bovenlaag hebben gekregen.

Op de bodemkaart (Teunissen van Manen, 1985) is te zien dat de beekdalen van de Poppelsche en Roversche Leij bestaan uit zandige en lemige beekkeerdgronden (pZg23 en EZg23). Verder bij de beken vandaan vinden we de oude heidebodems of podzolgronden (Hn21, Hn23 en Hd21). Bij Rovert, Gorp en Breehees liggen kleine akkercomplexen met enkeerdgronden (EZ21 en EZ23). Enkeerdgronden zijn oude akkers met een door de mens opgebracht humeus dek van tenminste 50 cm. Begrenzing van het landgoed bij benadering.

3. Bewoning en ontginning

3.1 De prehistorie

Vondsten uit de prehistorie en de Romeinse tijd zijn buitengewoon schaars. Ten oosten van Rovert zijn resten gevonden van een nederzetting uit het vroeg- en midden-neolithicum². Uit het laatneolithicum stammen enkele grafheuvels, eveneens in de buurt van Rovert (Van Es e.a., 1988). Meer vondsten zijn gedaan van overblijfselen uit de bronstijd, de periode waarin ook de grafheuvels op de Regte Heide zijn opgeworpen, maar in de ijzertijd lijkt het gebied geheel verlaten te zijn. Voor de ontwikkeling van het landschap zoals we dat nu kennen zijn de prehistorische perioden en de Romeinse tijd van weinig betekenis geweest: er zijn nauwelijks zichtbare elementen in het terrein achtergebleven. Wel is het mogelijk dat er onder de vroegere akkers (in de enkeerdgronden) sporen van vroegere bewoning te vinden zijn. De akkercomplexen zijn soms waardevolle archeologische schatkamers. Door de dikke laag opgebracht materiaal zijn eventuele bodemsporen en gebruiksvoorwerpen altijd goed beschermd geweest tegen beschadiging door ploegen of andere agrarische activiteiten. Soms gaan de sporen onder de akkers terug tot het neolithicum, maar veel vaker worden sporen ontdekt van de ijzertijd en de perioden erna (Van Ginkel & Theunissen, 2009).

Detail van de kaart van Hendrik Verhees uit 1794: Kaart figuratief van het grootste gedeelte van Bataafsche Brabant. Bron: BHIC, collectie kaarten en tekeningen van het Streekarchief Langs Aa en Dommel, nr 5A140.

² Neolithicum is de jonge steentijd (circa 7.500 tot 4000 jaar geleden).

3.2 Akkers, beemden en heide

Hilvarenbeek en Goirle waren vermoedelijk al in de vroege middeleeuwen bewoond. De buurtschappen Rovert, Gorp en Breehees, op de rechteroever van de Rovertsche Leij, stammen uit de twaalfde of dertiende eeuw. Volgens Thiadens zou de bebouwing en de ontginning van de linkeroever, de boerderijen Nieuwe Hoef, Sluisken en Paradijsken, te maken kunnen hebben met de turfwinning in het ven De Moerkes. De inrichting en de manier waarop men het land benutte sloten nauw aan op de oorspronkelijke terreingesteldheid. In het beekdal lagen de beemden, die gebruikt werden als weide of hooiland. Aan de randen van het beekdal lagen de akkers en verder bij de beek vandaan strekten zich de natte en droge heidevelden, vennen en moerassige laagten zich uit.

Op de kaart van Hendrik Verhees uit 1794 is het gebied van Gorp en Rovert afgebeeld. De kaart van Verhees is de eerste redelijk gedetailleerde topografische kaart van de Meierij van 's-Hertogenbosch en het aansluitende deel van de Kempen. We kunnen ons een beetje een beeld vormen van het toenmalige landschap. Rovert en Gorp liggen met hun boerderijen en akkers als kleine cultuureilanden in de uitgestrektheid van woeste gronden. Het landschap was toen nog open en vrijwel bosloos, behalve bij de buurtschappen. De Warande was al aangelegd en de weg die van Hilvarenbeek via Rovert naar Poppel loopt was beplant met laanbomen. De buurtschappen waren in die tijd al even klein als tegenwoordig. In 1840 stonden in Gorp 7 huizen waar 50 mensen woonden, Rovert telde 3 huizen met 22 bewoners (Van den Hoven, 1997). Bij Rovert lag een brug over de Leij, vanwaar men de in 1735 gebouwde kapel (nu net over de Belgische grens gelegen) kon bereiken.

Het boerenbedrijf

In de loop van de middeleeuwen nam de bevolking toe en werd het bodemgebruik intensiever. Op veel plekken verplaatste de bewoning zich van de hogere delen van de plateaus naar de randen van de beekdalen. Behalve de kerkdorpen Goirle en Hilvarenbeek ontstonden de buurtschappen Breehees, Gorp en Rovert. De oude eikenbossen op de hogere zandgronden, die vroeger gebruikt werden om de varkens te weiden, verdwenen geleidelijk om plaats te maken voor akkers en heidevelden. In de beekdalen werd het broekbos omgezet in hooi- en weiland. De inrichting van het landschap, en de manier waarop men het land benutte, sloten nauw aan op de oorspronkelijke terreingesteldheid. De beekdalen waren in gebruik als grasland, de hogere gronden als heide en op de flanken van de beekdalen legden de boeren hun akkers aan. Door het opbrengen van stalmest vermengd met heideplaggen, bladeren en ander organisch materiaal bevorderde men de vruchtbaarheid. Hierdoor werden de akkercomplexen geleidelijk opgehoogd en kregen een bolle ligging.

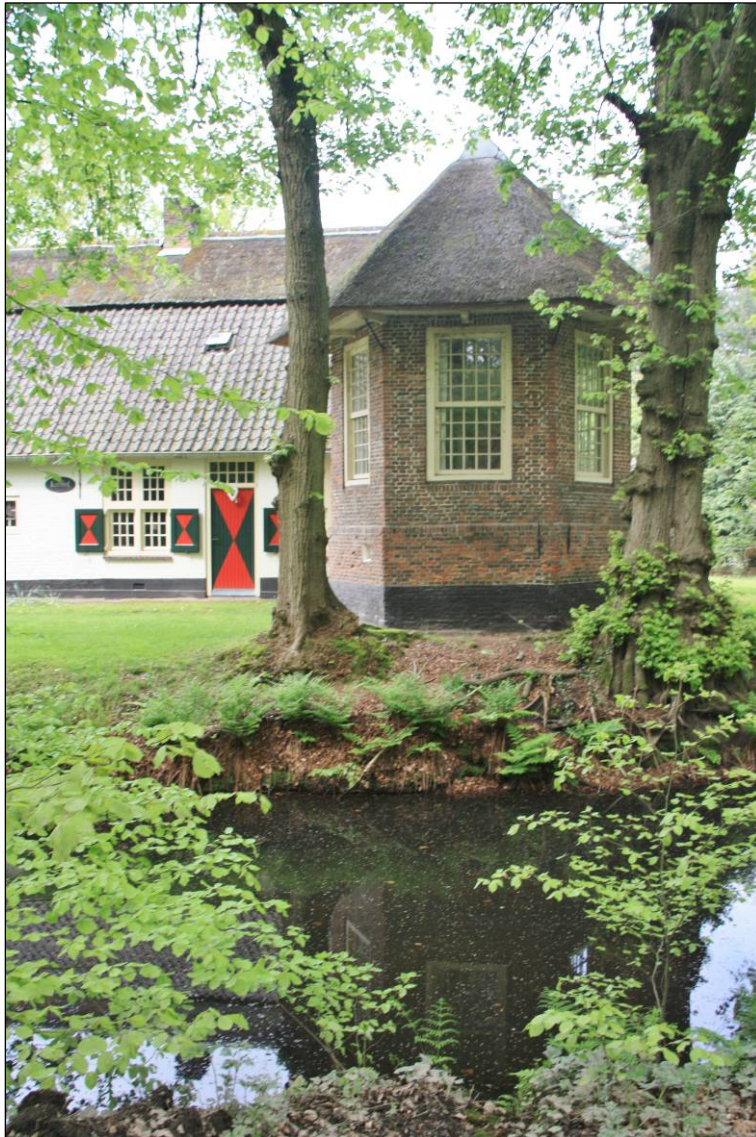
Delen van het beekdal van de Rovertsche Leij werden bemest door bevoeiing met het beekwater. Deze vloeivelden lagen in het drassige gebied tussen Breehees en Goirle. De bevoeiing hield in dat men het beekwater in het vroege voorjaar over de graslandpercelen liet stromen. Door het voedselrijke beekwater werd het grasland bemest, bovendien zorgde het water ervoor dat de bovengrond werd opgewarmd, zodat de grasgroei eerder in het voorjaar begon. Bevoeiing zorgde voor een aanzienlijke vergroting van de opbrengst.

Verder bij de beken vandaan lagen uitgestrekte heidevelden en vennen. Deze gemeenschappelijke gronden (gemeynt) bleven in het bezit van de landsheer, eerst de Hertog van Brabant, later de Staten Generaal. Men mocht het gebied gebruiken om schapen te weiden, plaggen te steken, bijen te houden, turf te steken, enzovoort. Ontginnen en het aanplanten van bos was verboden. In de Franse tijd kwamen deze gemeenschappelijke gebruikte gronden in het bezit van de gemeenten.

De heidevelden verloren hun betekenis door de komst van kunstmest aan het eind van de negentiende eeuw. De gemeenschappelijke heidevelden werden verkocht en ontgonnen. Een deel van de heidevelden veranderde in landbouwgrond, andere delen werden door particulieren of investeringsmaatschappijen gekocht ten behoeve van de bosbouw.

4. Landgoed Gorp & Rovert

De geschiedenis van landgoed Gorp & Rovert begint met de middeleeuwse boerderij Gorp, die in 1312 voor het eerst werd genoemd. In de dertiende eeuw werden vanuit de oude dorpsgebieden in de beekdalen nieuwe boerderijen gesticht. Ook Gorp zou een dergelijke nieuwe beekdal ontginning kunnen

zijn. Het was door de Hertog van Brabant in leen gegeven aan Wouter van Gorp. De Van Gorps noemden zich naar de buurtschap. Mogelijk bezat het huis toen al een gracht, waardoor het een zekere status bezat. De nog bestaande waterpartij is mogelijk een restant van deze gracht. In 1496 werd Gorp in leen gehouden door Wouter Schelleken, die het omschreef als: *'Tgoed tot Gorp, wesende lant, heye ende weye, uytgescheyden die hofstadt dair ick op wonende ben, gelegen naast Gerit Bacx hoeve'*.

De Leenhof met herenkamer en gracht.

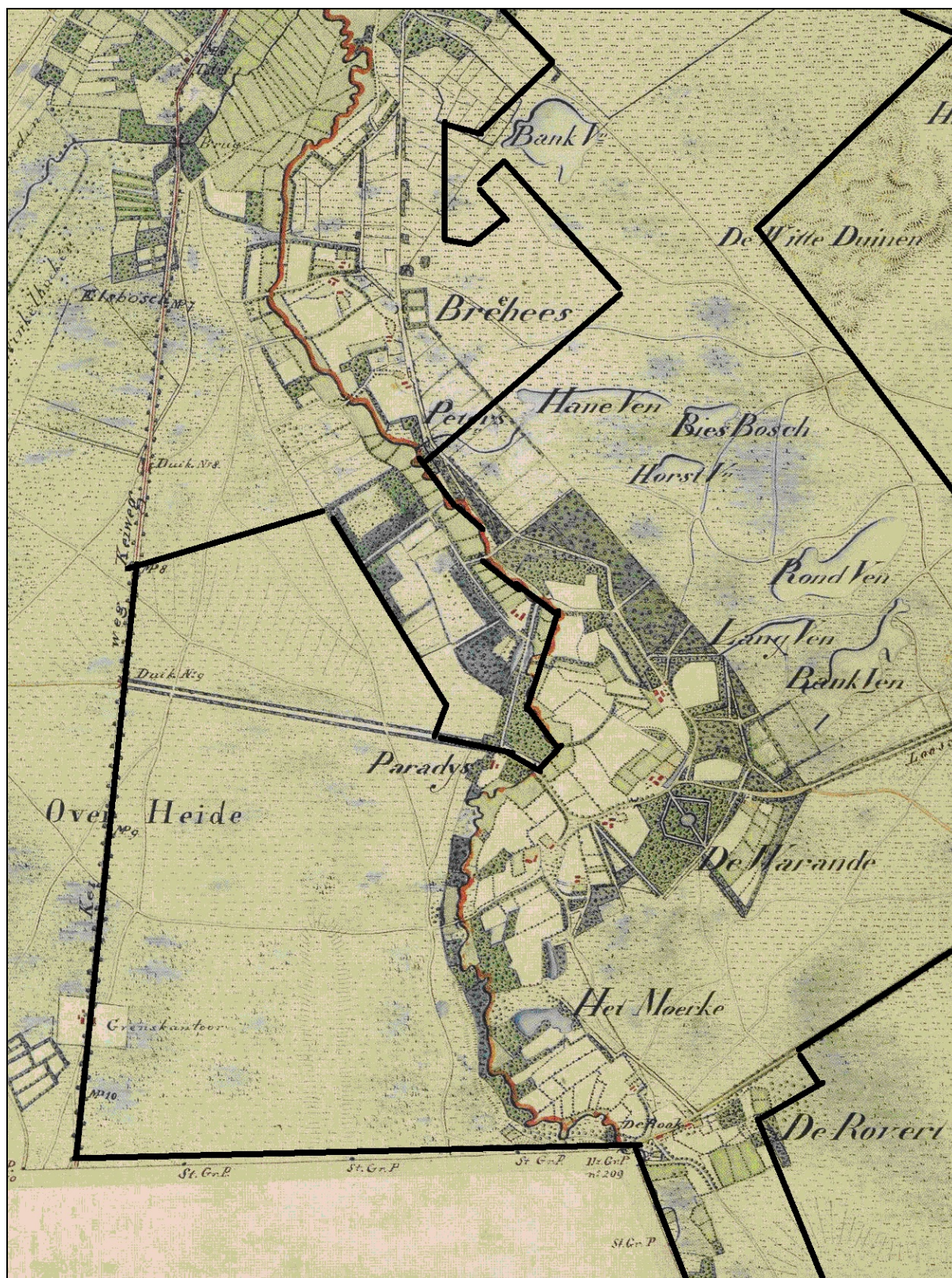
Wouter Schellekens alias van Gorp woonde op de Leenhof. Verder omvatte het leengoed van Wouter: *Drie aaneengesloten akkers, geheten die Eyndsacker gelegen naast de weduwe van Henrick Geenen (van Gorp), twee aaneengesloten beemden, achter de Eyndacker, naast de heivelden van Wouter Jan Gheenen (van Gorp). Tien lopen land waarvan Wouter Jan Gheenen (van Gorp) en Jan van Gorp elk de helft in onderleen houden. Den Hoemaker, gehouden*

door Wouter Jan Gheenen (van Gorp). Een akker en een hof, naast elkaar, gehouden in onderleen door Gerit Jan Jueten (van Gorp) en zijn broer. Twee lopen land 'voert Scoer', gehouden door Jacob van Wuestenborch. Keetels beemt ofwel die Bocht, gehouden door Jan van Gorp. Den Langen beemt, in achterleen gehouden door Jan van Gorp.

De familie Van Gorp alias Schellekens zou het goed Gorp, dat volgens het leenboek uit bouwland, heide, weilanden en beemden bestond, tot 1556 in leen houden. In 1589 werd het door Jan Montens als erfgenaam van het geslacht Van Gorp in leen ontvangen. Montens was heer van Berkel (Berkel-Enschot) en Gorp.

Naar de familie Montens droeg de boerderij Leenhof lange tijd de naam Montenshoeve. Waarschijnlijk is de boerderij dezelfde als het goed Gorp uit 1312. In de latere tijd kwam de naam Leenhof in gebruik die zowel kan verwijzen naar de leenhof van Brabant in Brussel (tot in de Tachtigjarige Oorlog) als naar de leenhof van Brabant in 's-Gravenhage. Het kan ook een verwijzing zijn het feit dat aan de boerderij een

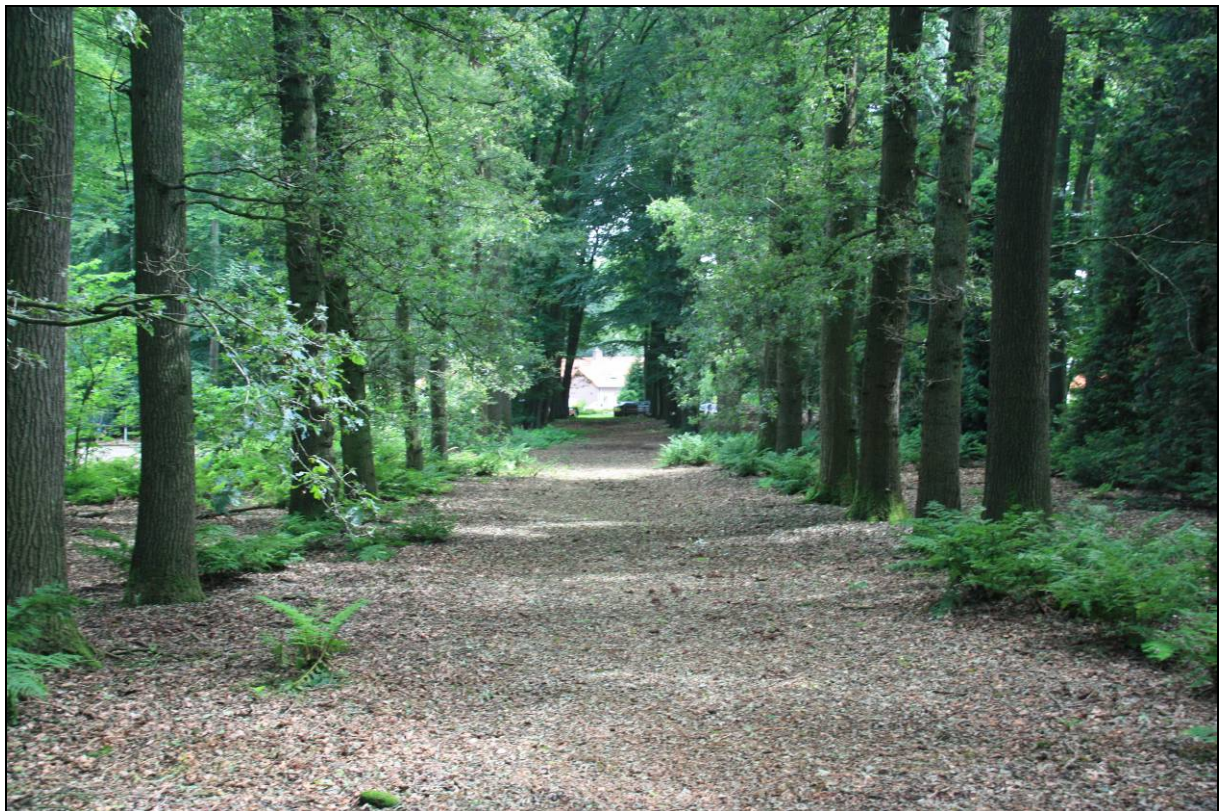
leenhof of leenkamer was verbonden met achter- of onderlenen en achter- of onderleenmannen. De boerderij de Leenhof zal de plaats zijn geweest waaraan de leenkamer was verbonden en waar de beleningen plaats vonden.

Gorp, Rovert en Breeshees op de Topographische en Militaire Kaart van het Koninkrijk der Nederlanden, ca 1845. Begrenzing van het landgoed bij benadering.

Kort na 1755 verwierven Cornelis Bles uit Tilburg en zijn echtgenote Marthe Catherine Peneux, een rijke Surinaamse plantersdochter, leengoed Gorp, dat zij uitbreidden met diverse landerijen. Centrum van het landgoed was toen de zestiende-eeuwse boerderij Montens of de Leenhof. In de tijd van Bles werd de achtkante koepel aan de boerderij gebouwd, die als herenkamer fungeerde waar de heer met zijn familie de zomermaanden kon doorbrengen. Bij de boerderij handhaafde men een deel van de gracht aan de voorzijde als een brede waterpartij om het geheel nog een deftiger aanzien te geven.

Het echtpaar liet de weg van de Leenhof via Breehees naar de Molendijk bij Goirle aanleggen, waardoor het gebied vanuit het noorden beter ontsloten werd. Ten zuiden van de Leenhof werd de Warande aangelegd. Dit is een klein sterrebos van 6,5 ha, bestaande uit een trapeziumvormige omtrek en acht lanen die vanuit de hoekpunten en de zijden van het trapezium naar het midden lopen. Of er altijd acht lanen zijn geweest is de vraag, op de kadasterkaart van 1820 is maar één laan aangegeven, op latere topografische kaarten meerdere. Sterrebossen zijn vooral in de zeventiende en achttiende eeuw aangelegd als sierelement en voor de jacht. In het centrum van de Warande bevond zich een visvijver waarin nu een klein eilandje ligt. Waarschijnlijk behoorde dit eilandje vanouds tot de inrichting van de Warande.

Een van de lanen van de Warande.

Behalve de Warande legde het echtpaar De Bles bos aan op andere delen van hun gronden. Ook wallen op de gemeynt, dus gronden die niet hun eigendom waren, werden beplant in het kader van het zogeheten voorpootrecht. Deze wallen zullen vermoedelijk naast de paden en veedriften op de heide zijn aangelegd. Door ze te beplanten ontstond een laanstructuur op het landgoed.

Door deze bebossingsactiviteiten veranderde het landschap bij Gorp van karakter. Als we de kaarten van Verhees en de netkaart van de topografische en militaire kaart uit ca 1845 met elkaar vergelijken dan valt op dat de omgeving van Gorp in een bosrijk gebied met lanen is veranderd. Bij Rovert waren de veranderingen minder ingrijpend, maar ook daar zijn enkele percelen bos ontstaan. Bles overleed in 1790 en zijn vrouw in 1799. In 1819 was hun zoon gedwongen het landgoed te verkopen. Nieuwe

eigenaar werd de rijke Antwerpenaar ridder P.J.J. de Bosschaert de Bouwel, die omstreeks 1810 ook al de boerderijen aan de westkant van de Roversche Leij had gekocht. In 1840, toen de bezittingen waren geërfd door zijn dochter Isabella en haar man Jean Oxy de Wichem, omvatten de Gorpse bezittingen zo'n 110 ha. Het land bestond uit *'zeer goed bouw-, wei- en hooiland. Dertien ha hooiland werd jaarlijks bevoeid door de beek. Verder waren er schaarbossen (hakhout, red) en mastbossen (eikenhout, red) en een grote uitgestrektheid heidegronden. Het Starrebosch had een omvang van 6.5 bunder met een schone visvijver in het midden'*. (bron: Van der Aa, 1843). In 1838 waren al weilanden in het beekdal van de Leij onder Goirle verkocht aan kroonprins Willem, vanaf 1840 Koning Willem II, die regelmatig in Tilburg verbleef.

In 1868 werd Eugène Zerezo de Tejada (1824-1887) uit het Belgische Veerle eigenaar van Gorp. Hij werd in 1851 door de Belgische Koning in de adelstand erkend en kreeg in 1871 de erfelijke titel van Baron. Hij had in 1847-48 in Veerle in de zuidelijke Kempen een buitenplaats gesticht, dat de naam kreeg van Kasteel van Veerle. Het was het middelpunt van een grootgrondbezit. Hij speelde in belangrijke rol in de gewestelijke politiek en kwam in 1867, een jaar voor de aankoop van Gorp, in de Tweede Kamer van België. Hij breidde het nieuw verworven landgoed uit door aankoop van boerderijen en losse percelen. Van de gemeente Goirle werd een groot stuk heide gekocht aan de westkant van de Roversche Leij. Hij liet in het centrum van zijn Nederlandse landgoed het Kasteel en het er tegenover liggende Jagershuis (jachtopzienerswoning?) bouwen. Het buitenhuis, in de trant van een vijftiende-eeuwse kasteeltje, werd gebruikt als jachtverblijf. Voor die tijd zal de koepelkamer van de Leenhof als zodanig hebben gefunctioneerd.

Gorp en omgeving, zoals weergegeven op de Bonnekaart van 1919. Twee boerderijen ten zuidwesten van de Kleine Hoef waren toen nog aanwezig. Bron: www.watwaswaar.nl

Bij zijn dood in 1887 was het Hilvarenbeekse deel van de bezittingen (naast de gronden onder Goirle) al ruim 370 ha groot. Zeven jaar later moest zijn zoon Gustave het landgoed verkopen. Het werd in 19 kavels verdeeld, waaronder het kasteel met de Warande, de Leenhof met koepelkamer, de Kleine Hoef, de Grote Hoef, de Houthoef, de Nieuwe Hoef, het Paradijsken en twee boerderijen in Rovert. Het grootste deel van de goederen werd gekocht door notaris Emile Huijsmans en W.J. Hubert van Beusekom. Huijsman liet een jachthuis bouwen aan de Rovertse Baan. Bij de dood van Huijsmans kwamen de gronden in Rovert in handen van textielabrikant Eduard van Puijenbroek uit Goirle. De bezittingen in Gorp bleven in handen van Van Beusekom tot zijn overlijden in 1939. Het landgoed besloeg toen een oppervlakte van 580 ha, waarvan 475 in Hilvarenbeek en de rest onder Goirle en Poppel.

Van Puijenbroek kocht in 1927 delen van de Breeheesche Heide (ook wel Beeksche Heide genoemd) ten zuiden van Goirle, waaronder het Bankven. In 1929 werd het pomphuis gebouwd waar grondwater werd opgepompt dat via een open stroomgoot naar de textielabriek aan de Bergstraat werd getransporteerd.

Toen het landgoed Gorp in 1939 te koop kwam gingen er stemmen op om grote delen van de woeste gronden te ontginnen. De Cultuurtechnische Dienst maakte in 1939 een ontginningsplan voor het landgoed. De eigenaar van het aangrenzende landgoed De Utrecht toonde belangstelling om landgoed Gorp te kopen. Uiteindelijk kwamen Van Puijenbroek en De Utrecht overeen dat Van Puijenbroek het landgoed kon kopen, waarbij hij landgoed Tuldren afstond aan De Utrecht. Door deze transactie werden de gronden onder Gorp en Rovert verenigd onder één eigenaar en kreeg het landgoed zijn huidige omvang.

In en na de Tweede Wereldoorlog werden grote delen van de nog resterende woeste gronden omgezet in bos en landbouwgrond. De exploitatie van de landbouwgronden vond plaats vanuit een nieuwe, op moderne leest geschoeide modelboerderij met twee dienstwoningen uit 1942. Dit complex vormt nu nog het hart van de landbouwactiviteiten op het landgoed. Het landgoed omvat thans circa 1200 ha, waarvan circa 800 ha bos en natuurterrein en bijna 400 ha landbouwgrond.

5. Cultuurhistorische en landschappelijke analyse

Landgoed Gorp & Rovert is in zijn huidige vorm pas gevormd in 1939. In de eeuwen daarvoor zijn Gorp en Rovert afzonderlijke leengoederen geweest die zich min of meer onafhankelijk van elkaar hebben ontwikkeld. P.J.J. de Bosschaert voegde zijn bezittingen ten westen van de Rovertsche Leij samen met die van landgoed Gorp, de familie Zerezo de Tejada breidde het uit met boerderijen in Rovert. Na de verkoop van zijn bezittingen aan Emile Huijsmans en Hubert van Beusekom kwam er opnieuw een scheiding tussen Rovert en Gorp, totdat textielabrikant Eduard van Puijenbroek vanaf 1920 geleidelijk steeds meer gronden in bezit kreeg en uiteindelijk het huidige landgoed vormde.

Vier landschapsvormende factoren

In cultuurhistorisch en landschappelijk opzicht hebben vier landschapsvormende factoren het aanzien van het huidige landgoed bepaald: de landbouw, de bosbouw, de landgoedontwikkeling en de industrie. De landbouw heeft in twee opzichten de structuur van het gebied mede bepaald. In de eerste plaats is de traditionele landbouw van belang geweest: de verdeling van de dorpsgebieden van Gorp en Rovert in akkercomplexen, beemden langs de Rovertsche Leij en heidevelden en vennen. Aan dit traditionele landschap herinneren de oude langgevelboerderijen, enkele kleine akkers bij de boerderijen en graslandpercelen langs de Rovertsche Leij, voornamelijk in het Goirlese deel van het landgoed. In de tweede plaats is de moderne landbouw een belangrijke vormgever. In de twintigste eeuw, en met name vanaf 1939, is de agrarische exploitatie op een grootschaliger manier gevoerd. Voormalige heidevelden werden ontgonnen en voor de landbouw ingericht, zoals De Bunt en de Witvennen. Bij Gorp is een groot landbouwbedrijf gebouwd van waaruit de ongeveer 400 ha akkers en graslanden worden bewerkt en waar de stallen voor de koeien zijn gebouwd. Door de verandering in bedrijfsvoering verloren de oude boerderijen hun agrarische functie. Enkele boerderijen verdwenen, sommige akkers en graslanden zijn omgezet in bos en het oude onderscheid tussen akkers, beemden en heidevelden verdween grotendeels.

Delen van het moderne agrarische complex uit 1942, in de loop van de twintigste eeuw uitgebreid.

Een belangrijk aspect van Gorp & Rovert is de bosbouw. Al in de achttiende eeuw zijn bossen aangelegd, en in de negentiende en twintigste eeuw zijn steeds grotere delen van het gebied bebost, ten koste van de vroeger zeer uitgestrekte heidevelden.

Het landgoedkarakter is vanaf de achttiende eeuw tot ontwikkeling gekomen. Aan de Leenhof is door Cornelis Bles een herenkamer aangebouwd. Hij verfraaide de omgeving door lanen en de Warande aan te leggen. De volgende stap werd door Zerezo de Tejada gezet door de bouw van het Kasteel met het Jagershuis. Bij het kasteel werd een park aangelegd en kwamen diverse nieuwe wandelpaden. Rond 1900 werd ook een herenkamer gebouwd aan boerderij (en voormalige herberg) De Rook in Rovert. Het belang van de jacht komt onder meer tot uiting in de vele rododendrons op het landgoed, die geplant zijn om het wild meer beschutting te geven en zich later spontaan hebben vermeerderd. Sinds 1939 zijn de gronden van Gorp en Rovert in één hand. Thans ligt het zwaartepunt van het beheer van het landgoed bij Huize Anna in Goirle, en het park bij het huis kan worden gezien als de meest recente fase van de esthetische inrichting van het landgoed.

De vijver met het eilandje in het centrum van de Warande

De relaties van het landgoed met de textielindustrie zijn nog duidelijk herkenbaar. Niet alleen ligt de fabriek aan de noordkant van het landgoed, en zijn de schoorstenen vanaf diverse punten te zien, ook in functioneel opzicht waren landgoed en fabriek met elkaar verbonden. Dit komt tot uiting in het vervallen

pomphuisje en de fraaie stroomgoot, aangelegd om proceswater naar de fabriek te voeren. In een meer abstracte zin is deze relatie aanwezig doordat in de Tweede Wereldoorlog woeste gronden van het landgoed zijn ontgonnen door arbeiders uit de fabrieken.

Landschappelijke aspecten

In visueel-landschappelijk opzicht is het gebied in en na de middeleeuwen veranderd van een vrijwel gesloten bos in een zeer open landschap met heidevelden op de hogere gronden en besloten graslandpercelen in het beekdal. Opgaande begroeiing was beperkt tot de bomen bij de boerderijen en mogelijk enkele bosjes verspreid in het gebied. Vanaf de achttiende eeuw zijn bossen aangelegd en veranderden de open heidevelden geleidelijk in gesloten bossen, hier en daar onderbroken door grootschalige landbouwvlakken.

De infrastructuur is geleidelijk verdicht. Vroeger was de weg van Hilvarenbeek via Rovert naar Poppel de belangrijkste doorgaande verbinding, maar de betekenis van deze weg verminderde door de aanleg van de Poppelse Weg in 1855, toen ook het grenskantoor naar deze weg werd verplaatst. Gorp werd op deze nieuwe weg aangesloten door de aanleg van het Gorpstaantje en de Paradijsbrug. Via de Loose Straat werd Gorp verbonden met Hilvarenbeek. De vele kronkelige paden over de heide, zoals die te zien zijn op de kaart van 1845, zijn bij de ontginning vervangen door een vrij rationeel patroon van wegen en paden, waarvan de omstreeks 1940 aangelegde Molendijk een mooi voorbeeld is. Deze over het algemeen vrij rechte wegen contrasteren met de bochtige wegen en paden in de oude kernen van Gorp en Rovert.

Wat het bebouwingspatroon betreft is Rovert niet veranderd: de drie boerderijen die op de kaart van Verhees (1794) zijn aangegeven zijn er nog steeds, zij het dat de gebouwen geen van drieën meer als boerderij in gebruik zijn. In Gorp zijn de veranderingen groter geweest: drie van de zeven boerderijen uit 1845 zijn in de loop van de negentiende en twintigste eeuw verdwenen. Ze stonden ten zuidwesten van de Kleine Hoef. Bij de Leenhof verrees het kasteel met bijgebouw en het er tegenoverliggende Jagershuis. Eén boerderij is vervangen door de dienstwoningen bij de modelboerderij. Tenslotte is ten noordwesten van de Kleine Hoef het herenhuis Het Paradijs gebouwd. Van de oorspronkelijke losse bebouwingsstructuur of hoevenzwerm, waaruit Gorp bestond, zijn de Leenhof, de Grote Hoef en de Kleine Hoef overgebleven.

De Kleine Hoef.

Boerderijen en erven

De (voormalige) boerderijen van Landgoed Gorp & Rovert zijn van het langgeveltype, ieder weer met haar eigen bijzonderheden. Uit onderzoek door de Stichting Historisch Boerderij Onderzoek van de Kleine Hoef is gebleken dat de oudste bouwdelen al uit het begin van de zestiende eeuw stammen. Sommige kenmerken van de Kleine Hoef zijn ook aangetroffen in De Rook, wat er op kan wijzen dat deze boerderijen (en mogelijk nog andere) in dezelfde periode zijn gebouwd. De boerderijen bestaan uit baksteen, al dan niet geheel of gedeeltelijk witgepleisterd. Ze bezitten alle een forse kap van riet, rode of grijze dakpannen of een combinatie van riet en pannen. Sommige bezitten een kleine aanbouw met een zadeldak, waarvan de functie niet duidelijk is. Door het ontbreken van schoorstenen is het niet waarschijnlijk dat het om bakhuisjes gaat. Enkele boerderijen hebben bijgebouwen, zoals de Leenhof en de Rook. Dat er vroeger meer gebouwen op de erven hebben gestaan dan nu, is aan de hand van historische kaarten wel duidelijk geworden.

Heel dicht bij de voorgevel van de (huidige) Fruithoef³ is een nieuw opgemetselde put verreezen, maar of dit de oorspronkelijke plek van de put is geweest, is niet bekend.

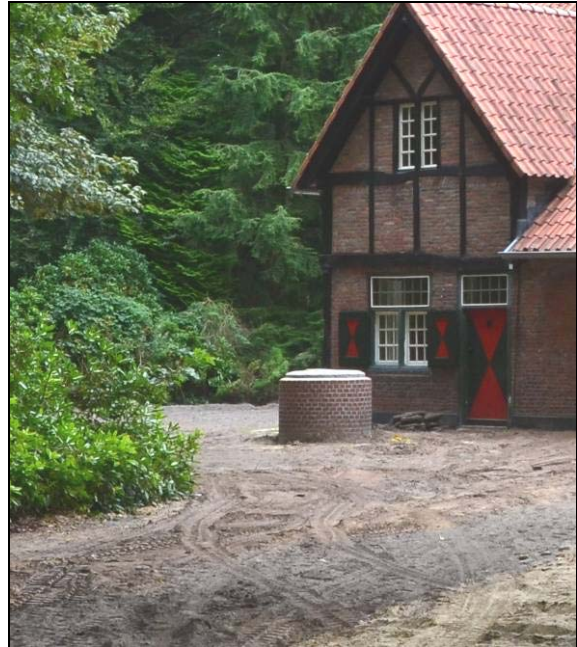
Als we de erven van de Gorp & Rovertse boerderijen globaal bekijken, vallen een aantal typerende kenmerken op.

³ De naam Fruithoef in Rovert is verwarrend. De naam wordt nu gebruikt voor de recent verbouwde boerderij Rovert 1. Vroeger werd de huidige Rovertse schuur met die naam aangeduid. In dit rapport wordt Fruithoef gebruikt voor het pand Rovert 1.

De boerderijen staan alle langs wegen of paden met een laanbeplanting. Er zijn meestal twee toegangen van zandpaden die gebogen voor de boerderij langs lopen of naar achter naar een schuur gaan. De paden worden aan weerszijden begeleid door enkele eiken, die op onregelmatige afstand staan en zo een korte laan vormen. Dit is een typisch kenmerk voor Gorp & Rovert. Ook bij het Kasteel en het Jagershuis is dit toegepast en een fraai voorbeeld is te zien bij de Fruithof.

Kapschuur van de Leenhof.

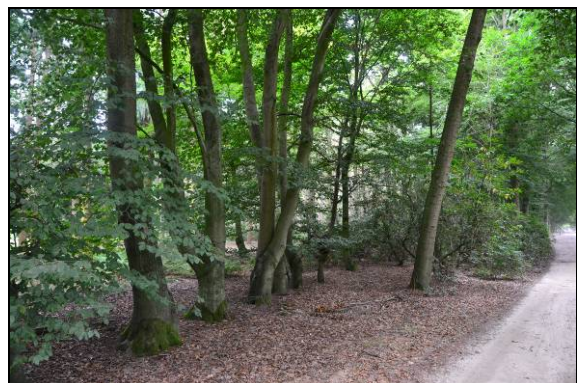

Put van de Fruithof.

De erven hadden vanouds geen duidelijke begrenzing met het bos, hooguit een subtiële grensaanduiding door enkele bomen of een heestergroep. Net als elders in Brabant liepen erf en omgeving geleidelijk in elkaar over. Ieder erf heeft wel ergens een beukenhaag, soms als afscheiding van twee verschillende erfdelen, soms als een afscheiding van erf naar weg of zijweg. Bij de Rovertse schuur en op de plek van een verdwenen boerderij in Gorp getuigen uitgegroeide grote beuken nog van oude hagen. Ze staan heel kort op elkaar in een rij. Bij de Rovertse schuur bijvoorbeeld bevinden deze beuken zich aan de noordoostzijde, waar ze begrenzing van een vroegere siertuin vormden.

Eikenlaan langs de ingang van de Rook.

Uitgegroeide beukenhaag bij de Rovertse schuur.

Soms was er op het erf een geriefbosje, een hoekje met heesters en bomen. Op Gorp & Rovert geven enkele rododendrongroepen, al of niet gecombineerd met eiken vaak subtiel de grens van het erf aan.

De boerderijen stonden vroeger aan de rand van kleine open ruimten, die als akkers of weide voor het jongvee werden gebruikt. Ook in de huidige situatie zijn er open ruimten bij de oude boerderijen.

Open ruimte achter de Fruithof.

De erven hebben weinig verharding: vaak waren alleen het pad naar de voordeur en een rand langs de muren bestraat. Bij de Leenhof en het Jagershuis bijvoorbeeld is het smalle paadje tegen de gevel te zien dat als spatrand en loopplek kan dienen. Beide erven zijn grotendeels onverhard (zanderven). Op de plek van de verdwenen boerderijen markeren bijzondere solitaire bomen de vroegere boerderijplaatsen. De bomen staan er nog, terwijl de bebouwing al lang verdwenen is.

Koepel en aanbouw van de Leenhof. Op de voorgrond is de voetgangersbrug over de waterpartij te zien.

De Leenhof bezit enkele bijzonderheden die de moeite van het vermelden waard zijn. De koepel en de kleine aanbouw zijn al eerder ter sprake gekomen. Voor de boerderij ligt een langgerekte vijver die niet met een waterloop verbonden is. Er gaat ook een bruggetje overheen. Dit water kan als brandkuil en veedrenkplaats bedoeld zijn, maar gezien het feit dat hier aan de boerderij ook een herenkamer is gebouwd die juist op deze vijver uitkijkt, is het waarschijnlijk dat de waterpartij bedoeld was als verfraaiing. Mogelijk is het een restant van een vroegere omgrachting. Op het erf staat een met rode pannen gedekte open kapschuur. Vlak daarbij staan twee bakstenen muren met een holle bovenkant en ijzeren verbindingen ertussen. Het is ons niet duidelijk waarvoor deze muren hebben gediend.

6. Waardering

6.1 Het landgoed als geheel

Landgoed Gorp & Roover is een in cultuurhistorisch en landschappelijk opzicht bijzonder waardevol gebied. Vier landschapsvormende factoren (de landbouw, de bosbouw, de landgoedontwikkeling en de industrie), hebben duidelijk herkenbaar het aanzien van het huidige landgoed bepaald. Ook de verschillende fasen in met name de landbouw, de bosbouw en de landgoedontwikkeling, zijn in het huidige landschap bewaard gebleven. Door deze verscheidenheid aan elementen en structuren, door de grote tijdsdiepte en door de landschappelijke variatie heeft het landgoed een grote cultuurhistorische betekenis en een bijzondere belevingswaarde. Dit laatste aspect wordt onderstreept door de vele wandelaars, joggers en fietsers die men de op de wegen en paden tegenkomt.

Van de traditionele landbouw resteren de oude langgevelboerderijen van Gorp en Rovert, gelegen aan kleinere of grotere open plekken in het bos. In de twintigste eeuw is het landbouwkundige gebruik op een modernere leest geschoeid. De oude boerderijen verloren vrijwel allemaal hun agrarische functie en er verscheen rond 1940 een modern boerderijcomplex van waaruit de exploitatie van de landbouwgronden plaats vond. De kleine akkers, weilanden en heidevelden werden vervangen door grote, rationeel ingerichte percelen.

De Grote Hoef.

In de middeleeuwen is het oorspronkelijke bos geleidelijk in omvang teruggedaan en uiteindelijk waarschijnlijk geheel verdwenen. Na omstreeks 1750 vond de omgekeerde ontwikkeling plaats. Al in de achttiende eeuw zijn bossen aangelegd, en in de negentiende en twintigste eeuw zijn steeds grotere delen bebost; niet alleen van de vroegere heidevelden, maar ook van de beemden in het dal van de Roversche Leij. Het open landschap van de uitgestrekte heidevelden maakte plaats voor een besloten bosgebied met kleine open plekken bij de oude bebouwing en grotere open akkers en graslanden.

Het landgoedkarakter is ook vanaf de achttiende eeuw tot ontwikkeling gekomen. De herenkamers aan de Leenhof en De Rook, de Warande, het Kasteel met het Jagershuis en de woning met de brandtoren zijn elementen die de verschillende stadia van de landgoedontwikkeling illustreren.

Een bijzonderheid is de relatie van het landgoed met de textiel fabriek van de familie Van Puijenbroek. Dit komt tot uiting in het vervallen pomphuisje en de goot waardoor water uit de natte heidevelden van de Breeheesche Heide naar de fabriek stroomde. De stroomgoot is zo vormgegeven dat het water zoveel mogelijk met zuurstof uit de lucht in aanraking kwam om het ijzer te laten neerslaan dat in het grondwater is opgelost. Voordien werd het water van de Nieuwe Leij, die achter de fabriek langs stroomt, voor proceswater gebruikt. De combinatie van pomphuisje en stroom- en beluchtingsgoot zijn – voor zover ons bekend – uniek in Nederland.

6.2 Ensembles

Cultuurhistorisch waardevolle ensembles op het landgoed zijn:

- De wegen- en padenstructuur. De infrastructuur gaat terug op de middeleeuwse zandwegen en veedriften en is geleidelijk verdicht onder invloed van de landgoedeigenaars. Interessant is het contrast van de oude bochtige wegen in de beide buurtschappen en de rechte ontginningswegen en –paden op de voormalige heidevelden.
- De grensovergang. Vroeger was de weg van Hilvarenbeek via Rovert naar Poppel de belangrijkste doorgaande verbinding, maar de betekenis van deze weg verminderde door de aanleg van de Poppelse Weg in 1855, toen ook het grenskantoor naar deze weg werd verplaatst. De brug over de Roversche Leij, de oude verbindingsweg zelf, de grenspaal en de net over de grens gelegen kapel vormen een waardevol cultuurhistorisch ensemble.
- Het bebouwingspatroon. Wat het bebouwingspatroon betreft is Rovert sinds het einde van de achttiende eeuw niet veranderd: de drie boerderijen die er toen stonden zijn er nog steeds, zij het dat de gebouwen geen van drieën meer als boerderij in gebruik zijn en alle drie verbouwd zijn. In Gorp zijn drie van de zeven boerderijen uit 1845 in de loop van de negentiende en twintigste eeuw verdwenen. Eén boerderij is vervangen door de dienstwoningen bij de modelboerderij. Bij de Leenhof zijn het kasteel en het er tegenoverliggende Jagershuis gebouwd. Tenslotte is ten noordwesten van de Kleine Hoef het herenhuis Het Paradijs gebouwd. Het karakter van de oorspronkelijke losse bebouwingsstructuur van Gorp is bewaard gebleven.
- De modelboerderij met dienstwoningen en ontginningsblok De Bunt, als uiting van de moderne landbouw vanaf 1940.
- Het pomphuis met de stroomgoot.

Pomphuis en stroomgoot.

6.3 Gebouwen en landschapselementen

	<p>Huize Anna en de textielfabriek in Goirle Het herenhuis is in 1952 gebouwd voor textielfabrikant R. van Puijenbroek. Het tweelaagse, witgepleisterde gebouw is ontworpen door architect J. Rebel in traditionalistische stijl. Het huis ligt iets ten oosten van de textielfabriek. Rondom ligt een park met diverse parkbomen. Van de textielfabriek H. van Puijenbroek, opgericht in 1884 en uitgebreid in 1891 en 1908, zijn belangrijke onderdelen bewaard gebleven, waaronder de fraai gedetailleerde schoorsteen uit ca 1900. Het huis en de fabriek maken geen deel uit van het landgoed.</p>																								
<p>Pompgebouw</p>	<p>Het pompgebouw is in 1929 gebouwd om grondwater in de stroomgoot te pompen. Het gebouwtje heeft één bouwlaag met zadeldak, gedekt met pannen. Aan de noordkant bevindt zich een kleine aanbouw. In het gebouw is een halfverzonken kelder. Het pompgebouw is sterk vervallen door voortdurend vandalisme.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	middel	structureerende werking	middel
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	hoog																							
	toegankelijkheid	hoog																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag																							
	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	middel																							
	structureerende werking	middel																							
<p>Stroomgoot en putten</p>	<p>Vanaf het pompgebouw kwam het water in de stroom- en beluchtigsgoot en stroomde in noordelijke richting om als proceswater in de</p>																								

textielfabriek te worden gebruikt. In de goot zijn voorzieningen aangebracht om het water zoveel mogelijk in contact met de lucht te brengen opdat zoveel mogelijk ijzer neersloeg. De goot bestaat uit verschillende delen; de wanden zijn gemetseld. Naast de goot bevinden zich drie gemetselde putten.

		score
Belevings- kwaliteit	herkenbaarheid	hoog
	herinneringswaarde	hoog
	toegankelijkheid	hoog
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog
	informatiewaarde	hoog
	samenhang	middel
	structureerende werking	laag
Totaal		hoog

Het Kasteel

Het neogotische jachthuis genaamd het 'Kasteel op Gorp' is rond 1870 gebouwd door de Belgische grootgrondbezitter Eugène Zerezo de Tejada, die het landgoed Gorp in 1868 verwierf. Het eenbeukige landhuis is een rechthoekig gebouw van twee bouwlagen met een leien zadeldak. Aan de voorkant is het voorzien van twee neogotische arkeltorentjes en een rondboogfries onder de dakrand. Het tweebeukige bouwhuis aan de noordkant bestaat uit met pannen gedekte zadeldaken. Aan de westkant van het hoofdgebouw ligt een gemetselde waterput.

De parkaanleg is bescheiden. Voor het huis ligt een ronde oprit naar de voordeur met een tuinbeeld op een piëdestal. De rondwandeling aan de oostzijde is, voor zover kon worden geconstateerd, niet meer aanwezig. Rond het huis staan diverse parkbomen, waaronder een monumentale rode beuk. Het landhuis met bijgebouwen is rijksmonument.

	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	middel	structureerende werking	middel			
		score																										
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																										
	herinneringswaarde	hoog																										
	toegankelijkheid	privé																										
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																										
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																										
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																										
	informatiewaarde	hoog																										
	samenhang	middel																										
	structureerende werking	middel																										
<p>Gorp 4, Jagershuis</p>	<p>Gorp 4 is een éénlaags witgeschilderd huis met stalgedeelte onder een met gesmoorde pannen gedekt zadeldak. Mogelijk was de voorzijde als herenkamer in gebruik. Het omstreeks 1870 gebouwde huis staat tegenover het Kasteel en diende als jachthuis annex boerderij. Aan de westkant bevindt zich een houten schuur.</p>																											
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	middel	informatiewaarde	middel	samenhang	middel	structureerende werking	laag			
		score																										
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																										
	herinneringswaarde	hoog																										
	toegankelijkheid	privé																										
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																										
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																										
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	middel																										
	informatiewaarde	middel																										
	samenhang	middel																										
	structureerende werking	laag																										
<p>Schuilkelders</p>	<p>Een tweede schuilkelder (geen foto) ligt ten noorden van de Grote Hoef. Het voornemen is om deze schuilkelder in te richten voor vleermuizen.</p>																											
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td></td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	middel	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	middel	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	laag	structureerende werking	laag	Totaal		middel
		score																										
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	middel																										
	herinneringswaarde	hoog																										
	toegankelijkheid	middel																										
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																										
	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel																										
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																										
	informatiewaarde	hoog																										
	samenhang	laag																										
	structureerende werking	laag																										
Totaal		middel																										
<p>In de Tweede Wereldoorlog is een schuilkelder aangelegd in een hout- of stuifwal, aan de rand van een kleine akker, vlakbij het pompgebouwtje. Het segmentvormige tongewelf van de kelder meet 4 bij 10 meter en bestaat uit één ruimte. De schoorsteen bevat vier ijzeren pijpen. De ingang is onlangs afgesloten.</p>																												

<p>Warande</p> <p>De Warande is een klein (6,5 ha) sterrebos uit de achttiende eeuw. Vanuit de randen lopen 8 paden naar het centrum en komen uit op een ronde laan langs een visvijver met een klein eilandje erin. Niet alle paden worden onderhouden, maar ze zijn wel herkenbaar. Eén van de lanen is gericht op de koepelkamer van de Leenhof. De aanleg lijkt geïnspireerd te zijn op het graf van Rousseau (uit 1778), op een eilandje in de vijver van de buitenplaats Erminonville in Frankrijk.</p> <p>De Warande vormt derhalve een visuele en functionele eenheid met de koepelkamer.</p>		<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	hoog	structureerende werking	middel
		score																								
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																								
	herinneringswaarde	hoog																								
	toegankelijkheid	hoog																								
Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel																								
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																								
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																								
	informatiewaarde	hoog																								
	samenhang	hoog																								
	structureerende werking	middel																								
<p>Gorp, weg van Gorp naar Breehees</p>	<p>In de tweede helft van de achttiende eeuw is de weg van Gorp via Breehees naar Goirle aangelegd. Bij het Kasteel is de fraaie halfverharde weg omzoomd met beuken.</p>	 <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag	informatiewaarde	middel	samenhang	middel	structureerende werking	middel
		score																								
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																								
	herinneringswaarde	middel																								
	toegankelijkheid	hoog																								
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																								
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																								
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag																								
	informatiewaarde	middel																								
	samenhang	middel																								
	structureerende werking	middel																								
<p>Gorp of Loose Straat</p>	<p>De Loose Straat tussen Gorp en Hilvarenbeek staat nog niet op de kaart van Verhees (1794) en is vermoedelijk in het begin van de negentiende eeuw aangelegd. De klinkerverharding in visgraatverband is afgezet met trottoirbanden. De verharding dateert uit de Tweede Wereldoorlog.</p>																									

	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	middel	samenhang	middel	structureerende werking	middel
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	middel																							
	toegankelijkheid	hoog																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																							
	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	middel																							
	samenhang	middel																							
	structureerende werking	middel																							
<p>Molendijk</p>	<p>De weg loopt van Gorp naar het noorden en komt ten noorden van Breehees uit op de (oude) Molendijk om tussen Huize Anna en de fabriek uit het komen op de Bergstraat. Het gedeelte ten zuiden van de oude Molendijk is aangelegd in de Tweede Wereldoorlog. De bestrating bestaat uit klinkers, afgezet met kinderkopjes.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	middel	samenhang	middel	structureerende werking	middel
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	middel																							
	toegankelijkheid	hoog																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																							
	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	middel																							
	samenhang	middel																							
	structureerende werking	middel																							
<p>Kleine Hoef (Gorp 5)</p>	<p>De Kleine Hoef, Gorp 5, ligt iets ten westen van het Kasteel en de Leenhof. Het is een rietgedekte langgevelboerderij met bouwdelen uit het begin van de zestiende eeuw. De boerderij is rijksmonument.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	middel	structureerende werking	middel
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	hoog																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel																							
	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	middel																							
	structureerende werking	middel																							
<p>Het Paradijs</p>	<p>Het Paradijs is een herenhuis uit de tweede helft van de twintigste eeuw. Het heeft een L-vormige plattegrond en bestaat uit één bouwlaag met een</p>																								

	<p>hoog dak. Door de ligging aan de noordkant van een akker is er een mooi uitzicht in de richting van de Kleine Hoef.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	laag	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag	informatiewaarde	laag	samenhang	middel	structureerende werking	laag
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	laag																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																							
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag																							
	informatiewaarde	laag																							
	samenhang	middel																							
	structureerende werking	laag																							
<p>De Leenhof (Gorp 6)</p> 	 <p>De Leenhof is de historische kern van landgoed Gorp. De zestiende-eeuwse boerderij heeft een ingezwenkte topgevel met een kleine aanbouw. Het zadeldak bestaat uit pannen en riet. Bijzonder is de als achtkante koepel uitgevoerde herenkamer, het verblijf van de heren van Gorp voordat het Kasteel werd gebouwd. Bij de boerderij staat een open kapschuur. De Leenhof is rijksmonument.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	hoog	structureerende werking	middel
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	hoog																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																							
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	hoog																							
	structureerende werking	middel																							
<p>Grote Hoef</p>	<p>De Grote Hoef is een tot woonhuis verbouwde langgevelboerderij met een nieuwe rieten kap met wolfseind en dakschild, 18e eeuws muurwerk en een vermoedelijk 16e eeuwse gebintconstructie.</p>																								

	<p>Het schuurgedeelte is grotendeels verdwenen. De vensters en deuren zijn tussen 1940 en 1960 gerestaureerd of gereconstrueerd. Het huis bestaat uit één bouwlaag met slaapvertrekken in de kap. Aan de achterzijde bevindt zich een garage waarvoor de schuurdeuren zijn gehandhaafd.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	middel	structureerende werking	laag
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	middel																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel																							
	authenticiteit/geconserveerdheid	hoog																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	middel																							
	structureerende werking	laag																							
<p>Dienstwoningen Gorp 2</p>	<p>Gorp 2 is een dubbele dienstwoning uit ca 1942 met recente aanbouwen aan de achterzijde. Het gebouw bestaat uit anderhalve bouwlaag met een met rode pannen gedekt doorlopend zadeldak. Twee dakkapellen boven de woonkamers steken door het dak heen. Opmerkelijk zijn de gemetselde sierbogen boven de deuren en ramen. De dienstwoningen horen bij de grote modelboerderij, het boerderijcomplex van waaruit de landbouwgronden van het landgoed geëxploiteerd worden.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevingskwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/geconserveerdheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel	authenticiteit/geconserveerdheid	middel	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	hoog	structureerende werking	laag
		score																							
Belevingskwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	middel																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel																							
	authenticiteit/geconserveerdheid	middel																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	hoog																							
	structureerende werking	laag																							
<p>Modelboerderij</p>	<p>Voor de exploitatie van de omstreeks 400 ha landbouwgrond is in 1941 ten zuiden van het kasteel een grote modelboerderij gebouwd. Het complex is sindsdien voortdurend uitgebreid en bevat nu verschillende stallen, schuren en silo's.</p>																								

	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog	informatiewaarde	hoog	samenhang	hoog	structureerende werking	laag
		score																							
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	hoog																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel																							
	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	hoog																							
	structureerende werking	laag																							
<p>Rovertse schuur</p>	<p>Op de plaats van de oude boerderij De Fruithoef staat de Rovertse schuur. Het gebouw is na een brand in 1929 grotendeels herbouwd en wordt sindsdien als schuur gebruikt. Niet duidelijk is of er nog iets van het oorspronkelijke gebouw bewaard is gebleven. Aan de achtergevel bevindt zich een kleine aanbouw. De schoorsteen dateert van de tweede helft van de vorige eeuw.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag	informatiewaarde	middel	samenhang	laag	structureerende werking	laag
		score																							
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	middel																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag																							
	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag																							
	informatiewaarde	middel																							
	samenhang	laag																							
	structureerende werking	laag																							
<p>De Rook, Rovert 3</p>	<p>De langgevelboerderij (rijksmonument) stamt uit de achttiende eeuw en heeft een herenkamer aan de oostkant. Bij een verbouwing is het stalgedeelte verhoogd en is een dakkapel met een balkon aangelegd. Het wolfdak is gedekt met pannen. Het pand heeft schuiframen met achttiende-eeuwse roedeverdeling. Op het erf staan een open kapschuur en een bij het woonhuis getrokken houten schuur.</p>																								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>privé</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	privé	Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	middel	informatiewaarde	hoog	samenhang	hoog	structureerende werking	laag
		score																							
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																							
	herinneringswaarde	hoog																							
	toegankelijkheid	privé																							
Fysieke kwaliteit	gaafheid	middel																							
	authenticiteit/ geconserveerdheid	middel																							
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	middel																							
	informatiewaarde	hoog																							
	samenhang	hoog																							
	structureerende werking	laag																							

	Totaal	hoog	
De Fruithoef, Rovert 1	In aanleg 16e-eeuwse boerderij, Rijksmonument, sterk van karakter veranderd door verbouwing in 1941, toen het voorhuis is vervangen door de huidige vakwerkbouw. Aan de zuidelijke zijgevel van het schuurgedeelte is recent een aanbouw geplaatst.		
		score	
	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	middel
		herinneringswaarde	middel
		toegankelijkheid	privé
	Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag
		authenticiteit/ geconserveerdheid	laag
	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	middel
		informatiewaarde	middel
		samenhang	middel
		structureerende werking	laag
Boswoning	Ten noorden van Rovert, tussen de Belgische grens en de brandtoren, staat een witgeschilderd bakstenen huis in het bos dat ca 1940 is gebouwd.		
		score	
	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog
		herinneringswaarde	laag
		toegankelijkheid	privé
	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog
		authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog
	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag
		informatiewaarde	laag
		samenhang	laag
		structureerende werking	laag
Woning met brandtoren	Op een centraal punt van het landgoed, aan de westzijde van de Roversche Leij, staat de in 1929 gebouwde woning met brandtoren uit 1952.		
		score	
	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog
		herinneringswaarde	middel
		toegankelijkheid	privé
	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog
		authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog
	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	hoog
		informatiewaarde	hoog
		samenhang	middel
		structureerende werking	laag
Totaal		hoog	

<p>Grenspaal Rovert</p>	<p>Na de scheiding van Nederland en België is de grens gemarkeerd met fraaie grenspalen. Bij de brug over de Leij heeft tot 1855 een douanekantoor gestaan.</p>																											
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td></td> <td>hoog</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag	informatiewaarde	hoog	samenhang	middel	structureerende werking	laag	Totaal		hoog
		score																										
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																										
	herinneringswaarde	hoog																										
	toegankelijkheid	hoog																										
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																										
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																										
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag																										
	informatiewaarde	hoog																										
	samenhang	middel																										
	structureerende werking	laag																										
Totaal		hoog																										
<p>Brug over de Rovertsche Leij</p>	<p>Op de grens met België ligt een brug over de Rovertsche Leij uit de periode 1930-1950, bestaande uit een betonnen plaat met bakstenen borstweringen en een klinkerbestrating. In het borstweringen zijn betonnen stenen met de naam Rovert ingemetseld. De brug is Rijksmonument.</p>																											
	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	hoog	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag	informatiewaarde	middel	samenhang	middel	structureerende werking	middel			
		score																										
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																										
	herinneringswaarde	hoog																										
	toegankelijkheid	hoog																										
Fysieke kwaliteit	gaafheid	hoog																										
	authenticiteit/ geconserveerdheid	hoog																										
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag																										
	informatiewaarde	middel																										
	samenhang	middel																										
	structureerende werking	middel																										
<p>Paradijsbrug De brug over de Rovertsche Leij is onderdeel van de verbinding tussen Gorp en de Poppelse Weg. De brug bestaat uit een betonnen plaat, de brughoofden uit trottoirbanden.</p>	 <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th></th> <th>score</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td rowspan="3">Belevings-kwaliteit</td> <td>herkenbaarheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td>herinneringswaarde</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>toegankelijkheid</td> <td>hoog</td> </tr> <tr> <td rowspan="2">Fysieke kwaliteit</td> <td>gaafheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>authenticiteit/ geconserveerdheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td rowspan="4">Inhoudelijke kwaliteit</td> <td>zeldzaamheid</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>informatiewaarde</td> <td>laag</td> </tr> <tr> <td>samenhang</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>structureerende werking</td> <td>middel</td> </tr> <tr> <td>Totaal</td> <td></td> <td>laag</td> </tr> </tbody> </table>			score	Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog	herinneringswaarde	middel	toegankelijkheid	hoog	Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag	authenticiteit/ geconserveerdheid	laag	Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag	informatiewaarde	laag	samenhang	middel	structureerende werking	middel	Totaal		laag
		score																										
Belevings-kwaliteit	herkenbaarheid	hoog																										
	herinneringswaarde	middel																										
	toegankelijkheid	hoog																										
Fysieke kwaliteit	gaafheid	laag																										
	authenticiteit/ geconserveerdheid	laag																										
Inhoudelijke kwaliteit	zeldzaamheid	laag																										
	informatiewaarde	laag																										
	samenhang	middel																										
	structureerende werking	middel																										
Totaal		laag																										

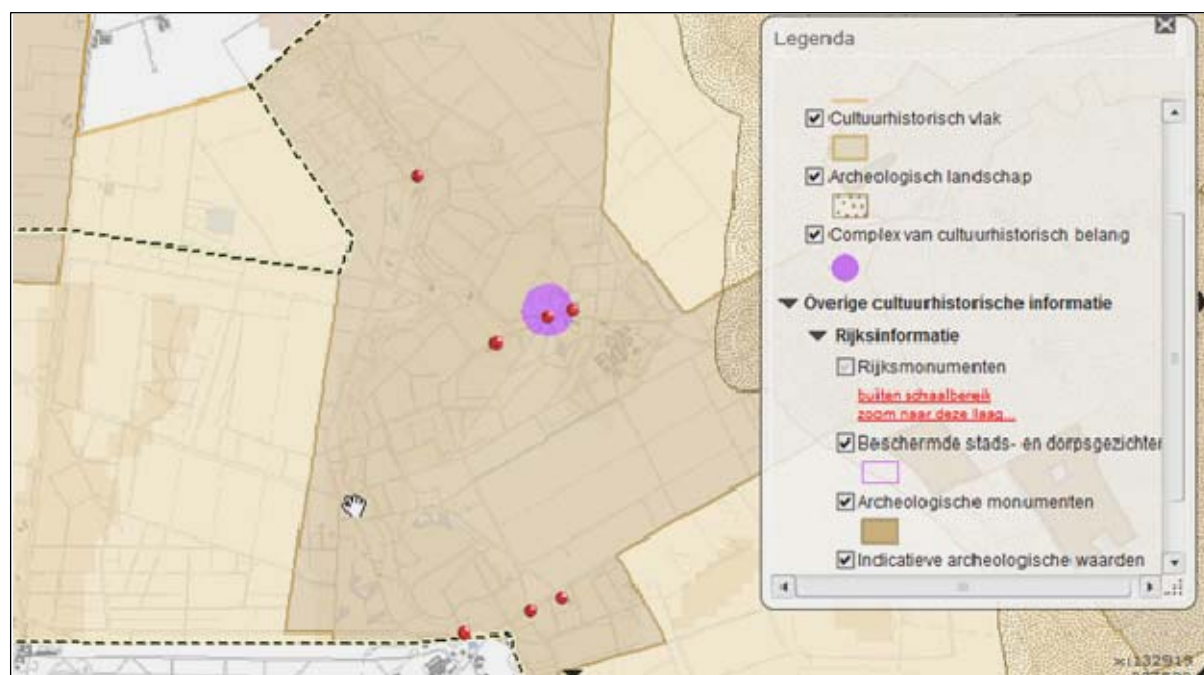
7. Cultuurhistorisch beleid

7.1 Provinciaal beleid

Gorp & Rovert ligt binnen de landgoederenzone ten zuidoosten van Tilburg die door de provincie is aangemerkt als één van de cultuurhistorische landschappen van Noord-Brabant. De ontwikkelingen die de eigenaar binnen het landgoed gestalte wil geven, vallen binnen het cultuurhistorisch beleid.

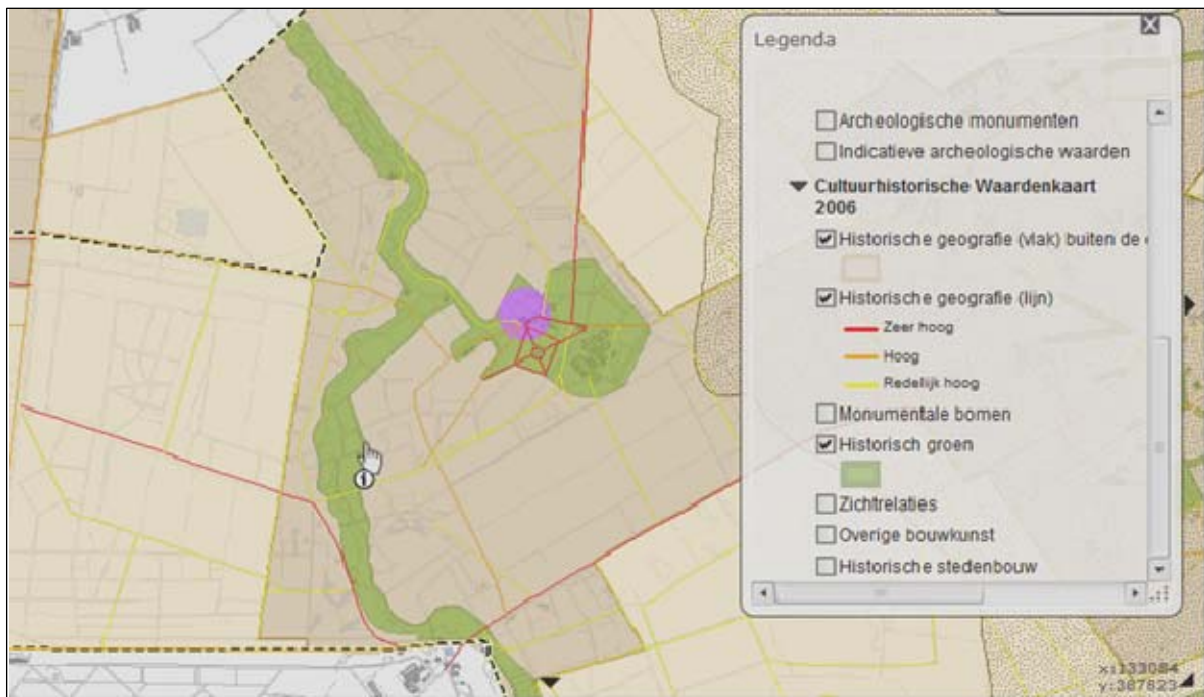
De provincie Noord-Brabant vindt haar cultuurhistorische waarden belangrijk en wil deze beschermen. Daartoe heeft ze een Cultuurhistorische waardenkaart opgesteld. De oorspronkelijke gegevens hiervan stammen van 2006 en zijn herzien in 2010.

Voor landgoed Gorp & Rovert zijn verschillende cultuurhistorische aspecten van belang. Zo is het landgoed als geheel aangewezen als complex van cultuurhistorisch belang, waarvoor behoud, herstel of duurzame ontwikkeling van de cultuurhistorische waarden geldt. De buurtschap Gorp zelf wordt aangemerkt als een complex van cultuurhistorisch belang, wat ook niet verwonderlijk is met haar Warande, Leenhof en Kasteel. Deze laatste twee zijn samen met de Kleine Hoef, De Rook, De Fruithoef en de brug over de Rovertsche Leij als Rijksmonument aangemerkt.

Cultuurhistorische waarden van Gorp & Rovert. Bron: chw Provincie Noord-Brabant.

Het beekdal van de Rovertsche Leij, de verbinding van de Leij met Gorp en de Warande zijn als historisch groen opgenomen, net als het groen van Gorp zelf en van de eeuwenoude percelen aan de oostzijde van Gorp. Veel wegen en paden van het landgoed zijn belangrijke historisch geografische lijnen. Uiteraard behoren de paden van de Warande daartoe, maar ook de Loose Straat en de Molendijk, ook al stamt deze laatste uit de Tweede Wereldoorlog. Deze genoemde wegen zijn samen met de Sinteldreef ten noorden van de Roethoop aangemerkt als lijnen van zeer hoge cultuurhistorische waarde. Merkwaardig genoeg behoort de oude weg van Breehees naar Gorp daar niet toe. Onder andere de weg van Gorp naar Rovert heeft een hoge cultuurhistorische waarde. De meeste overige wegen en paden van het landgoed zijn van een redelijk hoge cultuurhistorische waarde.

Cultuurhistorische waarden van Gorp & Roover, bron chw Provincie Noord-Brabant

Landgoed Gorp & Roover is door de provincie Noord-Brabant aangemerkt als een waardevol cultuurhistorisch complex. In de Verordening Ruimte, artikel 7.8, wordt hierover het volgende opgemerkt:

Deze regeling richt zich op bestaande cultuurhistorisch waardevolle complexen in het buitengebied, voor zover niet gelegen in een zoekgebied voor stedelijke ontwikkeling. Het gaat daarbij om ensembles bestaande uit één gebouw of een verzameling van gebouwen in samenhang met de directe omgeving, afzonderlijk indicatief aangewezen op een kaart. Het betreft oude kloostercomplexen, industriële complexen en landgoederen. Deze complexen zijn ook opgenomen en beschreven in de Cultuurhistorische Waardenkaart. Uitgangspunt van de functietoedeling is de bestaande regeling van een bestemmingsplan.

Een andere stedelijk functie, waaronder wonen, is in die complexen mogelijk na een specifieke afweging door de gemeente. Het provinciaal belang is gelegen in het behoud en de versterking van de aanwezige karakteristieke kwaliteiten. In de vereiste verantwoording dient daarom te worden gekeken naar de bijdrage van het plan aan het behouden en versterken van karakteristieke cultuurhistorische gebouwen, als ook naar andere zaken van cultuurhistorisch belang in de directe omgeving. Te denken valt aan historische landschaps- en groenwaarden op bijvoorbeeld een landgoed. In het bijzonder dient de gemeente bij haar planvorming rekening te houden met de volgende aspecten:

- *of de cultuurhistorische waarden en de effecten daarop van de voorgenomen ontwikkeling voldoende in beeld gebracht zijn door een cultuurhistorisch onderzoek;*
- *of de bouwhistorische waarden behouden of hersteld worden;*
- *of de historische afleesbaarheid van de bebouwing en omgeving behouden of versterkt wordt;*
- *of de historisch landschappelijke en groenwaarden van de omgeving behouden en versterkt worden.*

Voor alle duidelijkheid dient opgemerkt te worden, dat ook andere dan cultuurhistorische waarden van de locatie en directe omgeving mede bepalend zijn voor de aanvaardbaarheid van de ontwikkeling. Een ligging in de ecologische hoofdstructuur bijvoorbeeld kan zodanige beperkingen met zich meebrengen dat – ook met toepassing van de daarbij noodzakelijke herbegrenzingsregels voor de ehs - alleen kleinschalige, relatief extensieve nieuwe activiteiten aanvaardbaar zijn. Meer in zijn algemeenheid wordt daarom vereist dat de gemeente de voorgenomen functiewijziging afweegt in relatie tot haar algemene ruimtelijke visie en haar te voeren ruimtelijk beleid.

7.2 Gemeente Hilvarenbeek

Het voorontwerp bestemmingsplan buitengebied is verschenen in mei 2012. In hoofdstuk 6, bestemmingsregeling waarden, is ten aanzien van cultuurhistorie het volgende opgemerkt:

Bij de opstelling en uitvoering van ruimtelijke plannen moet met de cultuurhistorische (landschaps) waarden van bovenlokaal belang rekening worden gehouden. De provincie heeft hiertoe in haar Verordening, zogeheten cultuurhistorische vlakken aangeduid. Deze vlakken verdienen specifieke aandacht vanwege de onvervangbaarheid van de aanwezige waarden. Gemeenten dienen de cultuurhistorische waarden en kenmerken van deze gebieden te behouden, herstellen en/of duurzaam te ontwikkelen. Ruimtelijke ontwikkelingen kunnen hier enkel worden toegestaan, indien zij de wezenlijke kenmerken en waarden van het gebied niet aantasten.

Binnen de gemeente is een zevental cultuurhistorische vlakken aangewezen. Eén van deze vlakken wordt gevormd door de landgoederen Gorp & Rovert en Gorp de Leij (te beschermen waarden: lanen, zandwegen, heidevelden en vennen).

De gemeente werkt momenteel aan het vervaardigen van een gemeentelijke erfgoedkaart, met behulp waarvan het cultuurhistoriebeleid nader geconcretiseerd kan worden. Deze erfgoedkaart zal onderdeel gaan uitmaken van de bestemmingsplan buitengebied en komt naar verwachting eind 2012 beschikbaar.

8. Effecten van voorgenomen maatregelen

Een landgoed is een economische eenheid. De eigenaar wil landgoed Gorp & Roover als een herkenbaar geheel in stand houden op basis van een duurzaam evenwicht tussen de diverse functies van het landgoed. In het ontwikkelingsplan dat voor het landgoed is opgesteld (@@<) is aangegeven dat de kwaliteit van Landgoed Gorp & Roover als natuurlijk en cultuurhistorisch complex onder druk staat door teruglopende inkomsten uit de traditionele economische dragers (landbouw, bosbouw en pacht/huur), waardoor een duurzame exploitatie en instandhouding van het landgoed in gevaar is. Om in de toekomst een duurzame exploitatie mogelijk te maken is het nodig om door middel van een integrale aanpak een nieuw dynamisch evenwicht te vinden tussen natuur, economie, cultuurhistorie, ruimtegebruik en leefomgeving. Het ontwikkelingsplan is een uitwerking van de toekomstvisie 'De Kempische Landgoederen: samen aan zet' (Eelerwoude, 2011), een samenwerkingsverband van de landgoederen Gorp & Roover, De Utrecht, De Hoevens, Nieuwkerk en Wellenseind.

In het ontwikkelingsplan zijn de volgende maatregelen opgenomen (zie kaartje op de volgende pagina):

1. omvorming agrarisch perceel naar vochtig hooiland
2. slopen van het vervallen pompegebouw
3. creëren van heide langs de Beeksedijk
4. herstel van het Bankven
5. herstel van vochtige heide bij het Haneven
6. herbenutten schuilkelder als vleermuizenkelder
7. aanleg van fietspaden
8. herstel van lanen
9. realisatie van een 'recreatieve poort' bij de Poppelse Weg
10. aanleg van een klim en educatiebos bij de recreatieve poort
11. omvorming van een bosperceel bij de Paradijsbrug in een historische akker
12. herstel van de Warande
13. nieuwbouw van een langgevelboerderij met twee wooneenheden bij de Kleine Hoef in Gorp⁴
14. opwaardering van gagelvelden ten zuiden van De Bunt
15. herbouw van de Rooverse schuur tot twee wooneenheden
16. ontwikkelen van vochtig hakhout en middenbos langs de Leij bij Rovert
17. herstel meandering van de Rovertsche Leij bij Rovert.

8.1 Het landgoed als geheel

Landgoed Gorp & Roover wordt gekenmerkt door de afwisseling van oud cultuurland en jonge heideontginningen. Verschillende van de voorgenomen maatregelen hebben tot doel het oorspronkelijke gebruik van het gebied opnieuw zichtbaar te maken en tegelijkertijd de ecologische diversiteit van het gebied te vergroten. Deze maatregelen hebben dus een gunstig effect op de cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteit van het landgoed. Het gaat hierbij om de maatregelen genoemd onder 1,3, 4, 5, 11, 14, 16 en 17. Het opnieuw inrichten van de schuilkelder voor vleermuizen (maatregel 6) dient geen direct cultuurhistorisch doel, maar door de schuilkelder een nieuwe functie te geven wordt het voortbestaan ervan verzekerd, zodat deze ontwikkeling ook vanuit cultuurhistorisch oogpunt positief kan worden beoordeeld.

De aanleg van fietspaden op of langs bestaande paden heeft geen invloed op de cultuurhistorische betekenis van het wegen- en padenstelsel op het landgoed. Deze maatregel (nr.7) kan als indifferent worden beoordeeld. Hetzelfde geldt voor de aanleg van de recreatieve poort met het klim- en educatiebos (maatregelen 9 en 10) aan de westkant van het landgoed. Ze hebben geen directe

⁴ Lokaal staat de plek van de nieuw te bouwen woningen bekend als 'Biehal'.

positieve of negatieve effecten op landschap en cultuurhistorie, maar vergroten wel de belevingswaarde van het landgoed.

Het herstel van lanen bij Gorp betekent een versterking van de cultuurhistorische en landschappelijke betekenis. Het oude cultuurlandschap van de buurtschappen Gorp en Rovert wordt vanouds gekenmerkt door de aanwezigheid van laanbeplanting langs de zandwegen. Bij de lanen ten westen van de Rovertsche Leij gaat het om nieuwe lanen, die als een hedendaagse voortzetting van de landgoedtraditie kunnen worden gezien en daarom vanuit de cultuurhistorie positief worden beoordeeld. Een bijkomend voordeel is dat het monument en het executieterrein uit de Tweede Wereldoorlog hierdoor beter bereikbaar en beleefbaar worden.

De voorgenumen maatregelen uit het ontwikkelingsplan Gorp & Rovert.

De Warande is een buitengewoon waardevol landschappelijk element uit de achttiende eeuw. Dergelijke sterrebossen zijn vroeger op veel landgoederen aangelegd, maar de meeste zijn in de

negentiende en twintigste eeuw verdwenen. De Warande is een essentieel onderdeel van het landgoed en vormt samen met de Leenhof, het Kasteel en het Jagershuis een duidelijke verwijzing naar de vroegere functie ten behoeve van de jacht en de recreatie. Herstel van De Warande zal derhalve een versterking van de cultuurhistorische en landschappelijke waarde betekenen.

De voorgenomen sloop van het pompgebouwtje betekent een grote verarming van de cultuurhistorische waarde. In de eerste plaats is de combinatie van pompgebouw en stroomgoot, aangelegd om water naar de fabriek aan te voeren, voor zover ons bekend uniek in Nederland. In de tweede plaats geven het pompgebouw en de stroomgoot de relatie aan tussen de textielindustrie van de familie Van Puijenbroek en de landgoedontwikkeling van Gorp & Rovert vanaf ca 1920. Juist door de combinatie van stroomgoot en pompgebouw wordt het vroegere functioneren en de relatie met de fabriek in Goirle duidelijk. Door de sloop van het pompgebouw blijft de stroomgoot als een geïsoleerd element achter en is het veel moeilijker om het verband tussen de waterwinning en de fabriek te leggen.

De Kleine Hoef en de drie verdwenen boerderijen ten zuiden en zuidwesten ervan op de oudste kadasterkaart van ca 1830. Het noorden is links. Bron: www.watwaswaar.nl.

Ten aanzien van de voorgenomen herbouw van de Roovertse schuur en de nieuwbouw op de plek van een verdwenen boerderij Biehal ten zuiden van de Kleine Hoef, kunnen we stellen dat deze bouwplannen een versterking vormen van de historische bebouwingsstructuur van de beide buurtschappen. Rovert kent in ieder geval al sinds het einde van de achttiende eeuw drie woonplekken: De Rook, de huidige Fruithoef en de Roovertse schuur. Door de Roovertse schuur te herbouwen wordt de woonfunctie, die in 1930 door brand verloren ging, weer hersteld en krijgt de buurtschap haar oorspronkelijke bewoningsstructuur weer terug. Gorp wordt vanouds gekenmerkt door de losse bebouwingsstructuur ('hoevenzwerm') van dit akkergehucht. Van de zeven boerderijen uit de negentiende eeuw zijn de Grote Hoef, Kleine Hoef en Leenhof bewaard gebleven. De meest oostelijke boerderij is omstreeks 1940 vervangen door de huidige dienstwoningen van de boerderij. Drie boerderijen ten zuiden en zuidwesten van de Kleine Hoef zijn verdwenen. Nieuwbouw van een dubbele woning op de plaats van één van de verdwenen boerderijplaatsen betekent dat de oude bewoningsstructuur gedeeltelijk wordt hersteld.

Op het abstractieniveau van de nederzettingsstructuur bekeken vormen de bouwplannen – mits aan bepaalde voorwaarden van vormgeving en inrichting wordt voldaan – een versterking van de cultuurhistorische betekenis van het landgoed.

8.2 De bouw van de beide dubbele woningen

De Provincie Noord-Brabant heeft in artikel 7.8 van de Verordening Ruimte aangegeven dat de gemeente bij het beoordelen van ruimtelijke ontwikkelingen als nieuwe woningen moet nagaan:

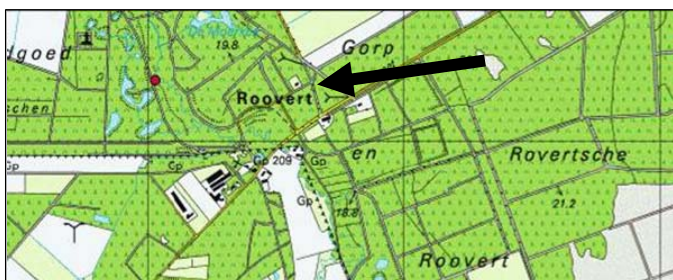
- *of de cultuurhistorische waarden en de effecten daarop van de voorgenomen ontwikkeling voldoende in beeld gebracht zijn door een cultuurhistorisch onderzoek;*
- *of de bouwhistorische waarden behouden of hersteld worden;*
- *of de historische afleesbaarheid van de bebouwing en omgeving behouden of versterkt wordt;*
- *of de historisch landschappelijke en groenwaarden van de omgeving behouden en versterkt worden.*

Hieronder is nader op de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten van de beide locaties ingegaan en zijn de effecten van de geplande ontwikkeling aan de hand van de bovenstaande punten beoordeeld.

8.2.1 De verbouwing van de Roovertse schuur tot nieuwe wooneenheden

Tot de brand in 1929 stond ter plaatse van de Roovertse schuur een langgevelboerderij die al is aangegeven op de kadasterkaart van omstreeks 1830. Op de kadasterkaart staan geen bijgebouwen ingetekend, op latere kaarten is te zien dat er ten zuiden van de boerderij een schuur aanwezig was. Deze schuur is waarschijnlijk na de brand van de boerderij afgebroken. Bij de boerderij lagen akkers die zich tot dicht bij de Roovertsche Leij uitstrekten. Later zijn deze akkers grotendeels met bos begroeid geraakt, met uitzondering van een klein perceel grasland ten noorden van de huidige schuur. Aan de oostzijde van de boerderij, grenzend aan het woongedeelte, bevond zich de tuin, een ovale ruimte omgeven door beplanting.

Na de brand is de boerderij verbouwd tot schuur, de tuin raakte in verval en de akkers veranderden in bos.

Bij de zwarte pijl staat de Roovertse schuur.

De huidige schuur sluit bijna geheel de zuidkant van een open rechthoekig grasperceel af dat omzoomd is door bos. Aan de rand bevinden zich rododendrons en andere struiken en vlak tegen de noordgevel staan drie grote bomen. Ook aan de zuidkant staan enkele bomen. staan er bij tegen de andere gevels nog enkele bomen. Het erf rondom het gebouw is onverhard en bestaat uit gras en – waar veel gelopen wordt – uit zand.

Topografische kaart uit 1919. bij de pijl staat de oude boerderij De Fruithoef (de huidige Rooverse schuur).
Bron: www.watwaswaar.nl.

De zuidelijke zijgevel.

Toegangsweg.

De lange zuidgevel ligt dicht tegen de toegangsweg, een zandpad door het voornamelijk uit naaldbomen bestaande bos dat vroeger de verbinding van de boerderij met het dal van de Rooverse Leij vormde. De schuur heeft een langgerekte plattegrond en een iets overstekend zadeldak van oranje rode dakpannen. De muren zijn opgetrokken uit bakstenen, met in het midden van de zuidelijke lange voorgevel een hoge gepleisterde plint. Tegen de westelijke gevel bevindt zich een aanbouw waarvan de functie niet bekend is. In de zuidelijke zijgevel bevinden zich de deuropeningen. De deuren zelf zijn van hout en beschilderd in het voor het landgoed kenmerkende roodgroene zandloperpatroon.

In de zuidelijke zijgevel van het hoofdgebouw zit een grote houten deur in dezelfde kleuren die tot de dakrand rijkt. Daarnaast een raam met luik, ook direct onder het dak. Rechts naast de gepleisterde plint

bevinden zich twee houten deuren waarvan de bovenkanten gebogen zijn. Deze zijn in een lichtere kleur groen geschilderd.

Er zijn geen gevelopeningen in de voor- en achtergevel. Aan de westgevel is asymmetrisch een bakstenen schoorsteen aangebouwd die net niet boven de nok uitsteekt.

Noordelijke zijgevel en achtergevel met erf en aanbouw.

Aanbouw en schoorsteen.

Cultuurhistorische beoordeling van de plannen om de Rovertse schuur te verbouwen tot twee wooneenheden:

- **Algemeen.** De Rovertse schuur bevindt zich op de plaats waar al eeuwenlang één van de drie boerderijen van Rovert heeft gestaan. De cultuurhistorische waarde van deze boerderijplaats is groot. Na een brand in 1929 is de woonfunctie verdwenen. Het huidige gebouw is geheel of grotendeels opnieuw opgebouwd met stenen van het oude huis en mogelijk van de schuur die er ten zuiden van heeft gestaan. De bouwhistorische betekenis is gering. Nieuwbouw met een vorm die geïnspireerd is op de vroegere langgevelboerderij betekent herstel van de woonfunctie op deze plek en zal de bebouwingsstructuur van Rovert verduidelijken.
- **Bouwhistorische waarden.** Het huidige gebouw heeft geen bouwhistorische waarde; het refereert enigszins aan de oude langgevelboerderij die hier vroeger stond. Gezien het feit dat er op landgoed Gorp & Rovert zulke bijzondere boerderijen staan achten wij het van belang dat bij de nieuwbouw wordt aangesloten op deze bouwtraditie.
- **Historische afleesbaarheid van de bebouwing en omgeving.** Door de nieuwbouw zal de oorspronkelijke bewoningsstructuur worden hersteld, waardoor de historische afleesbaarheid van de bebouwing, het vroegere landgebruik en de relatie van de bebouwing met het wegen- en padenpatroon omgeving versterkt worden.
- **Historisch landschappelijke en groenwaarden van de omgeving.** De aanleg van een in het culturele landschap van het landgoed passend erf zal de afleesbaarheid van het landschap vergroten en de belevingswaarde doen toenemen. Van de oude tuin zijn nog elementen aanwezig, zoals een deel van de beukenhaag. Overwogen kan worden deze oude elementen in het nieuwe erf op te nemen en ook de ovale vorm van de tuin opnieuw aan te brengen.

8.2.2 Nieuwbouw van de boerderij Biehal

De boerderij Biehal ten zuidwesten van de Kleine Hoef is al aangegeven op de kaart van Verhees (1794) en op de Kadasterkaart van 1830. Op de Kadasterkaart is staat een langgevelboerderij met een vierkante schuur ingetekend. De boerderij lag iets buiten de rand van de zuidelijker gelegen bosjes, en

grensde aan een aantal kleine akkers die door houtsingels van elkaar gescheiden werden. In 1845 was de boerderij ontsloten door een laantje in zuidelijke richting, naar Rovert. Bij de Biehal maakte het pad een scherpe knik om bij de Kleine Hoef aan te sluiten op het pad dat Gorp verbindt met de Poppelse Weg. De boerderij is afgebroken tussen 1919 en 1934. De akkers werden beplant (nu staan er populieren) en de boerderijplaats werd geleidelijk minder herkenbaar en ligt nu in het bos. Wat nu nog rest is een hoop stenen bedekt met aarde en blad, een grote kastanje aan de huidige bosrand en de overblijfselen van een put ten zuiden van de stenenhoop.

De ligging van de boerderijplaats Biehal op de huidige topografische kaart.

De verdwenen boerderij Biehal op de topografische kaarten van 1845 (links) en 1919 (rechts).

Cultuurhistorische beoordeling van de plannen voor een nieuw gebouw met twee wooneenheden op de plaats van de verdwenen boerderij Biehal:

- **Algemeen.** De boerderijplaats markeert de plek waar al eeuwenlang één van de zeven boerderijen van Gorp heeft gestaan. Van de losse structuur die de bebouwing van Gorp kenmerkte zijn de Leenhof, de Grote en de Kleine Hoef overgebleven. Nieuwbouw met een vorm die geïnspireerd is op de vroegere langgevelboerderij betekent herstel van de woonfunctie op deze plek en zal de bebouwingsstructuur van Gorp verduidelijken en de oorspronkelijke structuur van de 'hoevenzwerm' gedeeltelijk herstellen. Hierdoor worden de afleesbaarheid van het landschap en de belevingswaarde vergroot.

- **Bouwhistorische waarden.** De boerderij is verdwenen en heeft dus geen bouwhistorische waarde. De boerderijplaats heeft een geringe cultuurhistorische waarde en is nauwelijks als zodanig te herkennen. Gezien het feit dat er op landgoed Gorp & Rovert zulke bijzondere langgevelboerderijen staan achten wij het van belang dat bij de nieuwbouw wordt aangesloten op deze bouwtraditie, als onderdeel van een nieuwe cultuurlaag die geïnspireerd is op de vormgeving die het landgoed al eeuwenlang kenmerkt.
- **Historische afleesbaarheid van de bebouwing en omgeving.** Door de nieuwbouw zal de oorspronkelijke bewoningsstructuur van de buurtschap Gorp ten dele worden hersteld, waardoor de historische afleesbaarheid van de bebouwing versterkt wordt. Als de populieren op het aangrenzende perceel worden gekapt en het perceel weer als akker of weiland in gebruik wordt genomen wordt het vroegere landgebruik beter herkenbaar. Herstel van lanen en paden betekent dat de relatie van de bebouwing met het wegen- en padenpatroon in de omgeving versterkt wordt.
- **Historisch landschappelijke en groenwaarden van de omgeving.** Ook de aanleg van een in het culturele landschap van het landgoed passend erf zal de afleesbaarheid van het landschap vergroten en de belevingswaarde doen toenemen. Van het oude erf zijn alleen nog de kastanje en de plek van de put aanwezig. Overwogen kan worden deze oude elementen in het nieuwe erf op te nemen. Door het creëren van open ruimte rond de nieuwe woningen wordt de vroegere inrichting hersteld van het agrarische landschap, dat gekenmerkt werd door boerderijen die aan de rand van kleine landbouwpercelen lagen. Het herstel van de nog herkenbaar aanwezige paden en lanen rond het nieuwe gebouw betekent een belangrijke versterking van de cultuurhistorische betekenis van dit deel van Gorp.

De zuidelijke laantje is nog herkenbaar.

Uitzicht van de boerderijplek op de populierenakker

9. Conclusies en aanbevelingen

Landgoed Gorp & Rovert herbergt belangrijke cultuurhistorische waarden. Verschillende aspecten hebben hun stempel op het landgoed gedrukt, hetgeen geresulteerd heeft in een aantrekkelijk en cultuurhistorisch buitengewoon waardevol geheel. De oude buurtschappen met hun langgevelboerderijen, lanen, wegen- en padenstructuur, kleine akkers en weilanden contrasteren sterk met de voormalige heidevelden, die bebost zijn of als landbouwgrond worden gebruikt en over het algemeen rationeel zijn ingericht. De ontwikkeling als landgoed heeft esthetische elementen aan het landschap toegevoegd en sporen achtergelaten die erop wijzen dat de jacht van groot belang is geweest.

In het ontwikkelingsplan zijn diverse maatregelen voorgesteld die de kwaliteit van de cultuurhistorische en landschappelijke betekenis van het landgoed zullen doen toenemen en de belevingswaarde versterken.

Het pomphuis

Gezien de cultuurhistorische waarde van het pompgebouwtje en de stroomgoot zou het jammer zijn deze te moeten slopen. De combinatie van pompgebouw en stroomgoot, aangelegd om water naar de textielfabriek te vervoeren, geeft de verbinding weer tussen de textielfabriek van de familie Van Puijenbroek en de landgoedontwikkeling van Gorp & Rovert vanaf ca. 1920. Juist hier worden het verhaal van de ontwikkeling van het landgoed en de band met de textielindustrie op een bijzondere wijze geïllustreerd. Geconstateerd moet echter worden dat het pompgebouw door vernieling momenteel in een ongewenste, onveilige toestand verkeert. De drie putten tussen het pompgebouw en de stroomgoot leveren eveneens gevaar op. De brandweer heeft reeds meerdere malen aangedrongen op sloop en demping vanwege het gevaar. Ook verontruste ouders uit Goirle hebben bij de familie Van Puijenbroek aangedrongen op het beëindigen van deze onveilige situatie voor hun kinderen, gezien de afgelegen ligging van het pompgebouw. Met pijn in het hart lijkt sloop van het pompgebouw momenteel het enige alternatief. Het behoud van de stroomgoot moet echter te realiseren zijn, zodat dit element dat verbonden is aan de textielgeschiedenis behouden kan blijven. Zonder toevoeging van een economische drager op de plek van het pompgebouw is dit niet in stand te houden. Mogelijk kan in overleg met de Gemeente Goirle en de plaatselijke heemkundekring een passende oplossing worden gevonden. Wij stellen voor dat de eigenaar van Landgoed Gorp & Rovert met de Gemeente Goirle de mogelijkheden onderzoekt voor een nieuwe ruimtelijke functie van deze locatie, bijvoorbeeld de bouw van een woning in de vorm van een kleine boerderij, waardoor herstel van het pomphuis en duurzaam behoud van pomphuis en beluchtingsgoot kunnen worden gerealiseerd. De bouw van een woonhuis op deze plek heeft als bijkomend voordeel dat vandalisme in de toekomst wordt voorkomen.

De bouw van twee dubbele woningen

De voorgenomen verbouwing van de Rovertse schuur en herbouw van de verdwenen boerderij Biehal in Gorp betekent een gedeeltelijke reconstructie van de bebouwingsstructuur en het bewoningspatroon van de buurtschappen Rovert en Gorp. Het geschikt maken van deze twee gebouwen voor twee wooneenheden betekent dat de economische dragers van het landgoed worden versterkt en dat de landschappelijke continuïteit en het behoud van cultuurhistorische waarden beter gewaarborgd worden. In hoeverre de nieuwe gebouwen zullen bijdragen aan de kwaliteit van het landschap en de belevingswaarde hangt sterk af van de wijze waarop zowel de gebouwen als hun omgeving worden vormgegeven.

In de voorgaande hoofdstukken is erop gewezen dat de oorspronkelijke boerderijen van Gorp en Rovert van het langgeveltype zijn, die mogelijk qua indeling en constructie uit een ouder type voortkomen. Voor de nieuwe gebouwen achten wij het van belang dat de vormgeving geïnspireerd wordt op deze oude bouwtraditie, en dat op deze wijze een nieuwe cultuurlaag aan het landgoed wordt toegevoegd waarin de traditionele vormenwereld wordt voortgezet.

De erven

Hierbij hoort dan ook dat de ruimten rondom deze gebouwen zo ingetogen mogelijk blijven, waarbij men de traditie van het Brabants erf en de bijzondere aspecten van de erven op Landgoed Gorp & Roovert ter harte neemt. Zaak is ook om de erven in te passen in het hun omringende landschap, met een geleidelijke overgang en niet streng omheind, alleen een afscheiding op geëigende plekken zoals om een boomgaard of moestuin. Rododendrons horen van oorsprong niet op een Brabants erf maar passen wel in de traditie van de jacht, die één van de kenmerken van het landgoed is. Waar mogelijk kunnen nog resterende elementen van de tuin bij de Roovertse schuur en op het vroegere erf van de verdwenen boerderij in Gorp in de nieuwe erven worden ingepast.

Kenmerken van de erven op Landgoed Gorp & Roovert, tekening Monique Wolak.

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt bevelen we aan om meer ruimte te creëren rond de nieuwe gebouwen. Kenmerkend voor de vroegere situatie was dat er een (bescheiden) open ruimte bij de boerderijen aanwezig was in de vorm van akkers of grasland. We pleiten niet voor het opnieuw inrichten voor landbouwkundig gezien onrendabele akkers, maar misschien dat de open ruimte kan worden gevonden in grasland of heide.

Aanbevelingen voor de inrichting van de erven

Vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het aan te bevelen de karakteristieken van het Brabants en Gorp & Roovert's erf ter harte te nemen en toe te passen bij de inrichting rondom de nieuwe bouwlocaties. Ook bij meerdere wooneenheden kunnen de erfkarakteristieken toegepast worden. Het is juist bijzonder om bij de nieuwe erven niet iedere wooneenheid als een eigen 'rijtjeshuis' met een afgesloten tuin in te richten, maar een oplossing te zoeken die bij het erf van een langgevelboerderij past.

Hanteer de indeling van 'voor erf' en 'achter erf', waarbij het voor erf bij het woongedeelte komt en het achter erf bij de 'schuren'. Boomgaard en moestuin, grasveld en eventueel een sober ingetogen sierdeel horen in de buurt van het woongedeelte, meer werkfuncties bij de schuren.

Zorg dat de erven vrij toegankelijk zijn, zet er geen grote hekken omheen, zeker geen gietijzeren sierhekken. Geef het erf twee ingangen die een gebogen, natuurlijke vorm hebben en die door enkele eiken aan weerszijden worden begeleid. Een deel van het erf kan omzoomd worden met beukenhagen die niet te hoog worden, men moet er makkelijk overheen kijken. Bij Gorp & Rovert is het ook mogelijk om een gedeelte van het erf langs een weg of pad met een beukenhaag te beplanten, ook al is dat bij een 'Brabants erf' niet zo gebruikelijk.

Rhododendrons horen van oorsprong niet op een Brabants erf. Het is aan te raden ze niet in de tuingedeelten aan te planten. Op Gorp & Rovert komen ze echter veelvuldig voor en ook als kleine groepen aan de rand van erven, wel of niet gemengd met eiken of andere bomen. Ze kunnen dus wel spaarzaam als erfrandmarkering in een kleine groep gebruikt worden.

Laat het erf geleidelijk overgaan in het omringende landschap, zoals dat bijvoorbeeld bij de Leenhof en het Kasteel het geval is. Daarbij hoort ook zeker dat bij iedere bouwlocatie een open ruimte is waar het gebouw ruimtelijk mee verbonden is. Bij iedere 'boerderij' kan een kastanje of een andere bijzondere boom geplant worden. Zorg ook voor veel gras bij het woongedeelte van het gebouw en wees spaarzaam met sierplanten. Andere geëigende Brabantse erf-elementen of bijgebouwen kunnen op de erven van de bouwlocaties ook een plek krijgen.

Bronnen

Literatuur en andere bronnen

Literatuur

- Aa, A.J. van der, 1843. Aardrijkskundig Woordenboek, 4 (E-G). Gorinchem.
- Adriaenssen, L., Gorp: leenmannen, mansmannen en cijnsmannen, De Brabantse Leeuw 51 (2002), 65-77; 52 (2003), nr. 1 p. 13-21, 53; (2004), 185-189.
- Bont, Chr. de, 1993. Al het merkwaardige in bonte afwisseling. Een historische geografie van Midden en Oost-Brabant. Stichting Brabants Heem, Waalre
- Dam, B. van, 1972. Oud-Brabants dorpsleven, Kulturhistorische verkenningen in de Kempen deel IV, Stichting Brabants Heem, Oisterwijk
- Dirven, George en Stan Elings, 2005. 'Het nut ging voor de sier', boerenerven in Noord-Brabant.
- Edelman, C.H. en A.W. Edelman-Vlam, 1960. Een bijdrage tot de ontginningsgeschiedenis van de zuidelijke zandgronden. In: Kulturhistorische Verkenningen in de Kempen, I. Stichting 'Brabants Heem', Oisterwijk.
- Endermans, M., 2000. Een laatmiddeleeuwse boerderij in Hilvarenbeek, In: E.Koldewey e.a., Boerenbedrijvigheid voortgang en behoud [Jaarboek Monumentenzorg] p. 198-199.
- Gils, J. van, 1992. Grootgrondbezit langs de grens, In: H. Dorenmalen e.a.(ed.) Geworteld in Taxandria, Historische aspecten van de relatie Tilburg-Turnhout, Tilburgse Historische Reeks 1/Taxandria, Jaarboek van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van de Antwerpse Kempen, Nieuwe Reeks LXIV, (1992), 120-148
- Hendriks, J.A., 2003. Traditionele boerderijen in Noord-Brabant.
- Kemenade, K. van, 1989. De ploeg door de heide. In: J. van Helvoirt (red.), Esbeek, niet van gisteren, Gedenkboek bij gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de R.K.Parochie H. Adrianus Esbeek, Werkgroep Heemkunde Esbeek, pp. 225-234.
- Kolman, Chris, Ben Olde Meierink & Ronald Stenvert, 1997. Monumenten in Nederland. Noord-Brabant. Zwolle/Zeist
- Peeters, R.A. en E.L. van Olst, 1988. Landelijke Bouwkunst, Noord-Brabant. Arnhem
- Teunissen van Manen, T.C., 1985. Bodemkaart van Nederland 1 : 50.000. Toelichting bij de kaartbladen 50 Oost Tilburg en 51 West Eindhoven.

Archief

BHIC, 's-Hertogenbosch

Websites

www.watwaswaar.nl

www.cubra.nl

www.martijndeboer.com